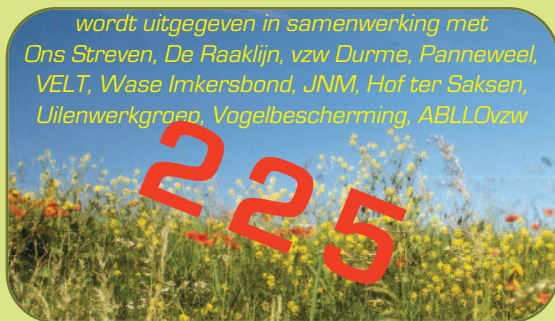

HET GROENE WAASLAND

wordt uitgegeven in samenwerking met
Ons Streven, De Raaklijn, vzw Durme, Panneweel,
VELT, Wase Imkersbond, JNIM, Hof ter Saksen,
Lilienwerkgroep, Vogelbescherming, ABLLOvzw

COÖRDINATIE & BEHEER

Ablo vzw

Tweemaandelijks natuur- en milieutijdschrift 42ste jg - nr 1 - januari 2022 - nr 225

NATUUR EN MILIEU

Blauwe van Eksaarde p15

kalender p26 ev

en maar klikken ...

Succeswandeling in Belsele p02

STAD HOUDERS BOSWEGEL

Zo wegels, zo beken? p06

GEMEENTE SINT-BERKAAS
Belselebeek
Leebeek

AGRO-ecologie p18

IN HET WAASLAND

SUCCESWANDELING IN BELSELE

17 OKTOBER 2021

foto's Etienne Van Haevermaet

SUCCESWANDELING IN BELSELE

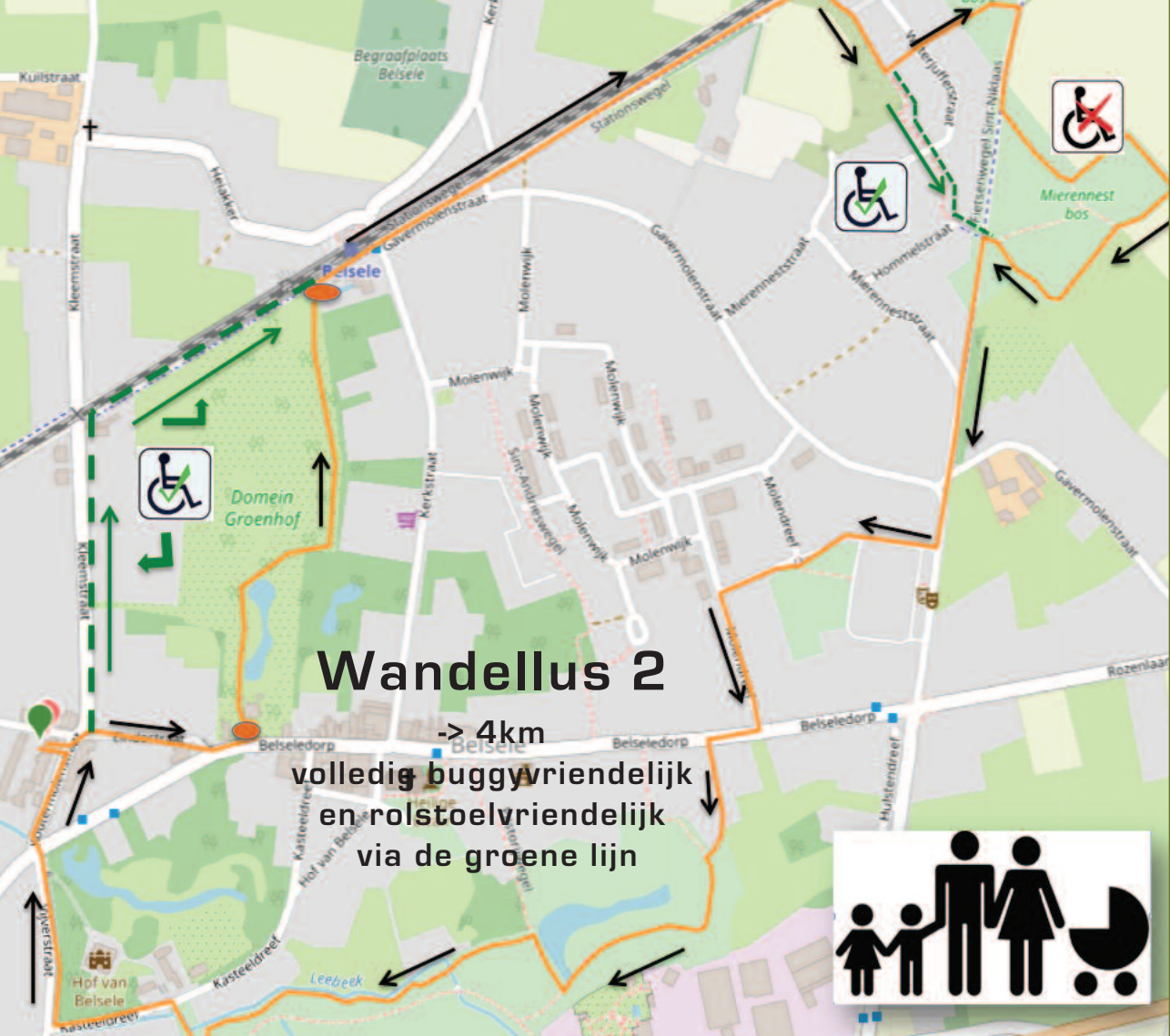
Meer dan **450** wandelaars (veel met **buggy's en rolstoelen**) kwamen af op deze stralende oktoberdag om te genieten van de muziek, georganiseerd door **Muziekclub 't Ey**, op de binnenspeelplaats van de Kouter en van de 3 uitgestippelde wandelingen.

De Kouterwegel en de Puiveldwegel zijn :

- *flink verbreed*
- *beschoeid*
- *aangelegd met een milieuvriendelijke schelpenzandlaag*

Wandellus 2

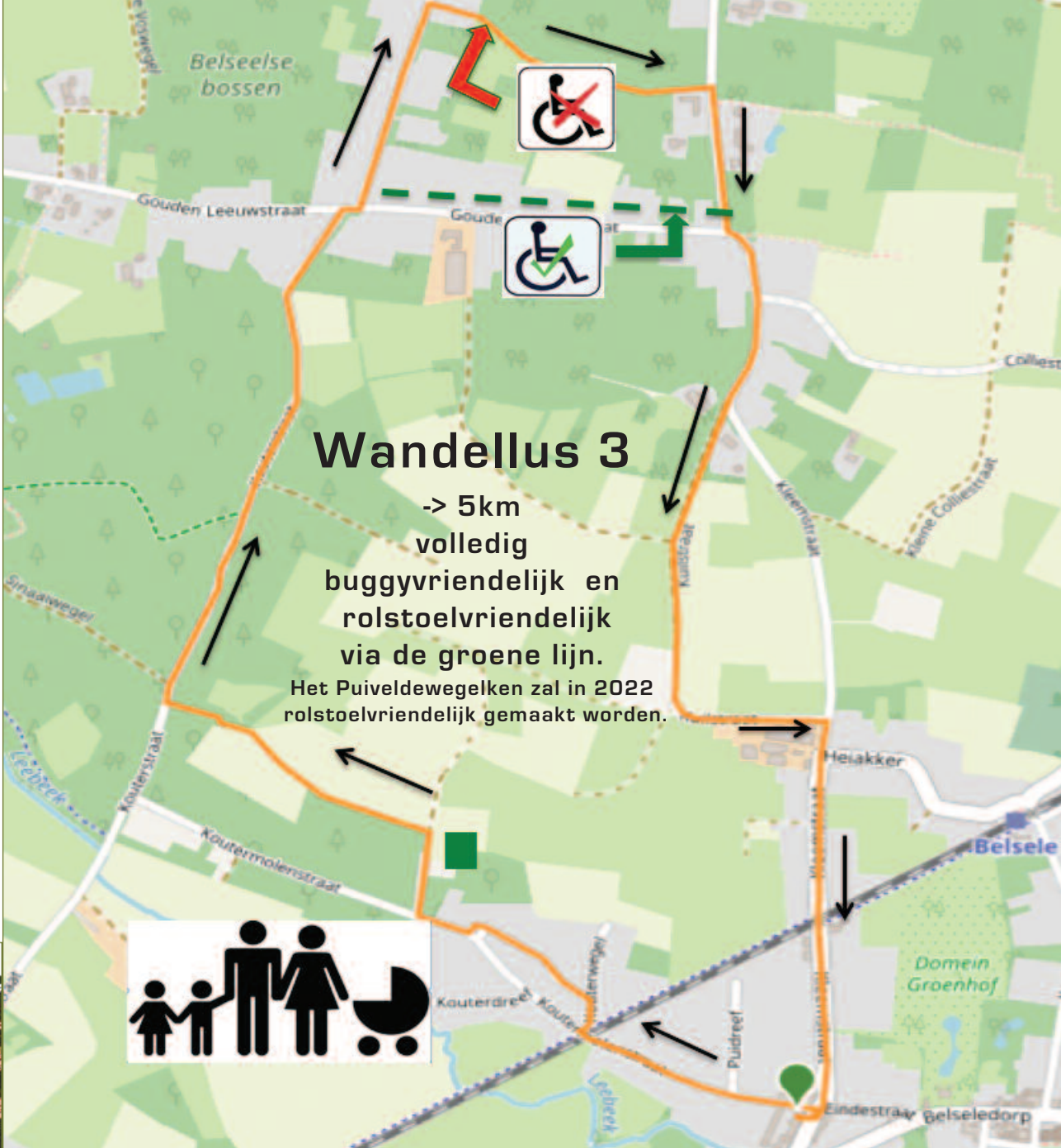
-> 4km

volledig buggyvriendelijk
en rolstoelvriendelijk
via de groene lijn

STARTPUNT Muziekclub 't Ey Koutermolenstraat 6 Beisele
<https://tey.be/home>

Wandellus 3

-> 5km
volledig
buggyvriendelijk en
rolstoelvriendelijk
via de groene lijn.

Het Puiveldewegelken zal in 2022
rolstoelvriendelijk gemaakt worden.

De 3 wandellussen zijn te downloaden via onderstaande 'link's' of via <https://hetgroenewaasland.be/> klik <https://nl.wikiloc.com/routes-wandelen/route-1-17-oktober-85302662>
www.wikiloc.com/hiking-trails/route-2-17-oktober-86111178
www.wikiloc.com/hiking-trails/route-3-17-oktober-86122464

WAAR BEKEN WEGEN TEGENKOMEN

Het zit in de genen van De Raaklijn:
"WATER en WEGEN"

We leerden via wijlen medestichter Omer Burm alles over grachten, beken en waterlopen, ook de trage wegen die erlangs liepen waren zijn "ding".

De verworven kennis willen we niet verloren laten gaan. Daarom hebben we in samenwerking met de **Koninklijke Oudheidkundige Kring Waasland (KOKW)** een project **heropgestart** rond beeknaamplaten. U leest het goed: heropgestart!

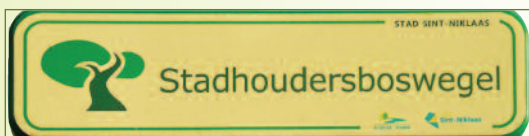
Omer Burm liet vele jaren geleden, samen met De Raaklijn, houten naambordjes plaatsen waar de Belselebeek te zien was. Sommige naamplaten zijn nog steeds te zien.

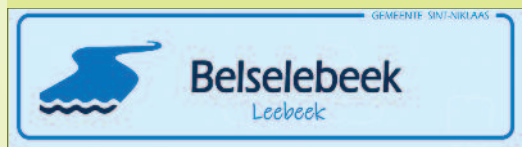
Het project: Samen met de KOKW, Stramin, stedelijke dienst Patrimonium en De Raaklijn vzw gaan we dit "Omer Burm" project verder uitwerken.

Bij de trage wegen is er een onderscheid tussen erkende en feitelijke trage wegen.

De erkende staan in de atlas der buurtwegen (2 april 1845) en zijn genummerd, de feitelijke niet. Ondertussen zijn de naamplaten van trage wegen algemeen gekend.

Zo wegels, zo beken?

Zo is er ook een onderscheid bij beken. Ze zijn genummerd en worden onderverdeeld in **categorieën**. Zie tweede kolom.

We gaan met dit project ons focussen op de drie erkende waterlopen categorie 2:

De Belselebeek (ook op sommige kaarten vermeld als de Leebeek); **De Ransbeek**; **De Molenbeek**.

Uitleg over : **Scheidingsgrachten, Straatgrachten en waterlopen.**

Regenwater hoort niet thuis in de riolering, maar moet zoveel mogelijk terugvloeien naar de natuur. Grachten en waterlopen zijn buffers en zorgen voor een vlotte afwatering bij regenval. Om wateroverlast te vermijden, onderhouden we deze regelmatig.

Scheidingsgrachten zijn grachten tussen 2 private percelen, waarvan het midden van de gracht de grens is. Beide oevereigenaars moeten de gracht onderhouden volgens het Burgerlijk Wetboek en het Veldwetboek. De oevereigenaars moeten er voor zorgen dat de gracht en eventuele buizen in de gracht niet verstopt raken door takken, wortels, afval ...

Straatgrachten liggen langs de kant van een openbare weg. Het midden van de gracht is meestal de grens tussen openbaar en privé domein. Heel soms is de hele gracht openbaar domein.

Het onderhoud gebeurt door de stad (gemeentewegen) of door het Vlaams Gewest (gewestwegen).

Daarnaast zijn er **waterlopen**, waarvan de bedding eigendom is van de overheid. De overheid onderhoudt die waterlopen. Sommige waterlopen worden door de stad onderhouden, sommige waterlopen worden door de provincie onderhouden.

- Onbevaarbare waterlopen van **categorie 1** worden beheerd door de afdeling Operationeel Waterbeheer van de **Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)**.

- Onbevaarbare waterlopen van **categorie 2** worden beheerd door de **provincie**.

- Onbevaarbare waterlopen van **categorie 3** worden beheerd door de **gemeente**.

- Soms is een 'polder of watering' beheerder, dan is het beheer van de waterlopen van categorie 2 en 3 én de grachten de taak van het bestuur van de polder.

Op www.geopunt.be Vlaanderen vind je een overzicht van alle waterlopen op het grondgebied van je gemeente en welke categorie de waterloop heeft.

Voorbeeld voor Sint-Niklaas : zie **QR**

Klik rechtsonderaan op 'legende' voor een overzicht van het kleurgebruik

BRON: <https://www.sint-niklaas.be/onze-dienstverlening/natuur-en-milieu/grachten-waterlopen>

Deze grote wandelkaart (A1 formaat) kan je kopen voor slechts 2 Euro. Zie p3 en www.deraaklijn.be

DE RAAKLIJN vzw
illustraties
Etienne Van Haeverma

ALLE WEGEN LEIDEN NAAR DE ...

BELSELEBEEK

LEGEN

- Groen veld (lage weg)
- Herengroening (H)
- GR (Klein- en Begeerte)
- Ontoegankelijk (lage weg)
- Ontoegankelijk (hoge weg)
- Laag
- Middel
- Hoog
- Natuur
- Buiten
- Buiten (onder veld)
- Kerk, kapel
- Molendijk
- Ontoegankelijk

500 m

1 km

WINTER IS COMING

Neen ... spijtig voor de fans van Game of Thrones, geen extra seizoen.

Wel voor ons en alle dieren in onze tuin.

Zelf komen we die winter wel door, warm binnen, onder een dekentje, met wat warme chocomelk of iets anders lekkers.

Voor de meeste vogels is het echter wel een moeilijke tijd, zeker als het gesneeuwd of gevroren heeft. Dan geraken zij moeilijk aan eten of nog belangrijker, drinken.

Hoe kan jij helpen?

Laten we beginnen met **drinken**:

Als het vriest kan jij voor hen zorgen door bereikbaar water buiten te zetten, en regelmatig te controleren dat het niet bevroren is. Gebruik geen metalen bakje, want hieraan kunnen vogels vastvriezen met hun pootjes, en plaats er een kippen-gaasje over. Zo voorkom je dat vogels gaan baden en onderkoelen.

Voedsel:

Als het een zachte winter is bijvoederen eigenlijk niet echt nodig. Eens de temperatuur naar nul gaat dan weer wel.

Geeft het liefst geen brood aan vogels, dit bevat meestal te veel zout (= zout droogt uit). Wat je zeker kan geven zijn vetbollen/zaden/fruit, liever op een voerplankje/huisje dan in een netje. Zo vermijd je ineens het risico dat een vogeltje vast komt te zitten, of het plastic netje in de natuur terecht komt.

meer info op www.hetgroenewaasland.be/klik

Nog een laatste tip:

Plaats je voeder/water op een voor de vogels veilige plaats, buiten het bereik van hun natuurlijke, zij het schattige vijanden.

Zelf aan de slag om een vogelhuisje of voederplaats te maken?

- 1: www.zimmo.be/blog/2019/01/19/zo-knutsel-je-5-originele-vogelhuisjes/
- 2: www.natuurpunt.be/sites/default/files/np_werkblad_voederplank.pdf

Meer tips of info? het internet staat er vol mee, hier alvast een voorzet hoe jij vogels en andere dieren de winter kan doorhelpen:

- 3: www.visdief.nl/drinkwater-voor-tuinvogels/
- 4: www.libelle.be/nest/dieren-tuin-winter/

Ben jij aan de slag geweest met bovenstaande tips, deel dan gerust een foto of een tekstje naar

onsstreven@gmail.com
of Ons Streven op facebook.

met QR in volgorde :

Foto Dirk De Roose
Steenbakkerij Steendorp

STEENBAKKERIJ STEENDORP

Mogelijk heb je via de pers vernomen dat er beweging is in het dossier van de Steenbakkerij.

Even de geschiedenis schetsen

In 2011 stopt Wienerberger de productie-eenheid. Het terrein wordt verkocht aan een consortium van drie eigenaars: BVBA Steenbakkerij (Van Gaeveren, De Cock en De Langhe). Het Bijzonder Plan van Aanleg Schausselbroek laat op dit industrieterrein alleen kleigebonden activiteit toe.

Verskillende pogingen om industriële activiteiten (kmo-zone, grondrecyclagecentrum) of appartementenbouw te ontwikkelen, mislukken door het protest van de lokale bevolking. Die wil een groene invulling omdat het terrein omgeven is door prachtige natuur: het Gelaagpark, de Roomkouter, het Kijkverdriet, het Fort van Steendorp, het Schausselbroek, de Schelde.

Het lokaal bestuur Temse steunt een aanvraag van erkenning tot Brownfieldconvenant bij de Vlaamse overheid (Agentschap Innoveren en Ondernemen). De gemeente koppelt er groene voorwaarden aan. Bij een Brownfieldconvenant doet de Vlaamse overheid mee. Er is ook een officiële onderhandelaar en er zijn een aantal juridisch-administratieve en financiële voordelen.

Ondertussen is er een overlegcomité opgestart om een goede oplossing voor iedereen te vinden. Zitten aan tafel: het lokaal bestuur Temse, de eigenaars, Agentschap Innoveren en Ondernemen, een onderhandelaar van de Vlaamse overheid en vertegenwoordigers van de lokale bevolking: Natuurpunt en Steendorp Leefruimte.

Dat heeft ondertussen geleid tot een overeengekomen visietekst. Die moet richting geven aan het toekomstig masterplan voor heel het gebied en is een essentieel onderdeel van het Brownfieldconvenant.

Wat staat er nu in die visietekst?

Landschapsherstel door aanvoer van zuivere grond. Daarvoor is een studie nodig: waar, wat, hoeveel, hoe hoog, enz., rekening houdende met de omgeving en de gewenste nabestemming.

- De aanvoer moet rond zijn binnen een te bepalen termijn.
- Het grondaanvoerritme is afhankelijk van een mobiliteitstoets.
- Na de realisatie van het landschapsherstel kan het gebied een andere bestemming krijgen. Mogelijk bos-of parkgebied of gebied voor recreatief medegebruik.

Een recreatieve zone met een toeristisch-recreatief knooppunt. Belangrijk: erfgoed, dijk- en fietstoerisme, fauna en flora aansluitend op de omgeving.

- Eet- en drankgelegenheid en kleinschalige overnachtingsmogelijkheid.
- Groene recreatie, speeltuin met bouselementen, touwenparcours... picknickvoorzieningen.
- Educatieve voorzieningen, leslokaal, belevingscentrum.

Ontsluiting van de verbindingsbaan (Zwarte Baan) tussen de Kapelstraat en de Warandestraat.

- Fietsstraat.
- Er moet een veilige verbinding komen voor fauna en wandelaars tussen de omliggende natuurgebieden.
- Onderzoek of deze straat ook als bijkomende ontsluiting kan dienen voor Warandestraat en Lepelstraat.

Om dit alles te kunnen realiseren moeten er de nodige studies, analyses en vergunningen komen.

Dit is een eerste stap vooruit in een moeilijk dossier.

Nine Van Hoyweghen, NPW Scousele

HET BROEDSEIZOEN 2021 VOOR KOOLMEZEN: EEN EERDER MAGERE OVERLEVING

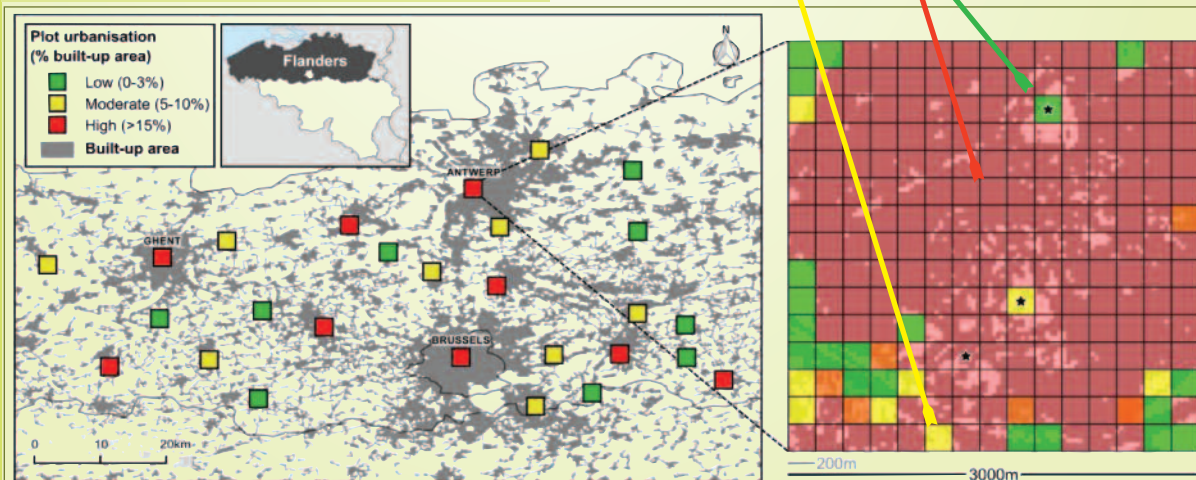
Ondertussen zijn we al een tijdje geleden gestart met de verwerking van de gegevens en hebben we eerst gekeken naar het broedseizoen 2021. Voor dit broedseizoen kijken we, zoals in de andere jaren, naar 3 belangrijke sets van gegevens:

- De eerste eidatum: of de datum waarop het koolmeeswijfje haar eerste ei legt
- De legselgrootte: het aantal gelegde eieren.
- Het broedsucces: het aantal jongen dat is uitgevlogen in functie van het aantal gelegde eieren.

1. De eerste eidatum

Voor de analyse van onze gegevens worden alle gegevens van de verschillende gemeenten ondergebracht in een bepaalde stedelijke klasse (Fig 1).

Figuur 1. 27 plots van 3 km op 3 km die in Vlaanderen, gekozen werden tussen de steden Antwerpen, Brussel en Gent.

Dit is gebaseerd op de studie van de Stagé et al (2019) die in het noorden van Vlaanderen 27 plots selecteerde van 3 km op 3 km. Elke plot werd ondergebracht in een van de volgende categorieën op basis van urbane kenmerken.

- **Rood:** Elke rode zone is gekarakteriseerd door een verharding van meer dan 15% of een hoge urbanisatiegraad
- **Oranje:** Elke plot van 3 km op 3 km werd nog eens onderverdeeld in subplots van 200m op 200m op basis van dezelfde urbane kenmerken. Zo ontstonden de oranje plots (zijn geel in rood)
- **Geel:** Voor de gele zone is dit een gemiddelde urbanisatiegraad met een verharding tussen 5 en 10%
- **Groen:** Hiervoor is de verharding 0 – 3% terwijl bovendien meer dan 20% ecologisch waardevolle elementen aanwezig zijn.
- **Controle bos (mosgroen):** een meer dan honderd jaar oud beukenbos dat kan opgesplitst worden in een noordelijk en zuidelijk deel. Terwijl de ondergroei van het noordelijk deel voor 99% bestaat uit rhododendrons (aangeplant in de jaren veertig)

[Fig.2a hierboven] is het zuidelijk deel meer natuurlijk met een ondergroei van bramen, salamonszegel, bosandoorn, ...

[Fig. 2b hiernaast]. in het bos hangen, sedert 1964, 193 nestkasten

Fig.3 geeft de eerste eidatum van alle gekende legfels in 2021, opgedeeld in verschillende verstedelijkte zones. Dit toont dat de eerste eidatum van de 4 stedelijke regio's weinig van elkaar verschillen en verlopen tussen 15 maart (= 74 dagen na nieuwjaar) en eind april. In Sint-Niklaas werd het vroegste ei gelegd op 15 maart, dit legsel ging ver-

loren [zie GW 41]. In ons controlebos beginnen de mezen opvallend later te leggen (tussen 1 april en 3 mei); ruim 10 dagen later dan in de stedelijke gebieden.

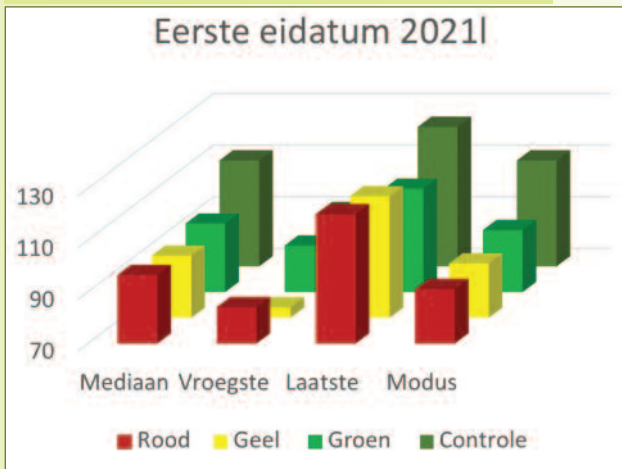
2. De legselgrootte

Een tweede belangrijk gegeven is de legselgrootte of het aantal gelegde eieren. Eenmaal het legsel volledig is begint het wijfje te broeden en bedekt ze de eieren niet meer. Fig.4 geeft de mediane*

legselgrootte voor elke stedelijke zone. Hier zien we dat de mezen in het bos gemiddeld 2 eieren minder leggen dan in de steden (6 versus 8). Het aantal gelegde eieren varieert tussen 12 eieren [grootste legfels] en 1 ei [kleinste legfels].

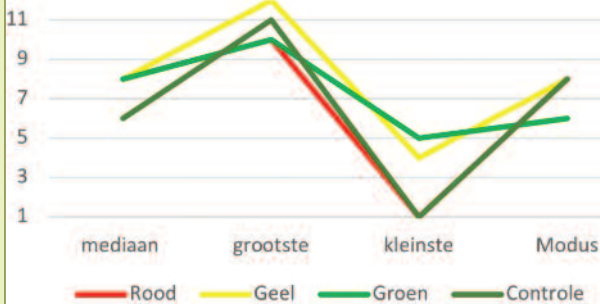
• De mediaan is het midden van een gegevensverzameling. Daardoor ligt 50% van de gegevens onder- en 50% boven de mediaan. Het voordeel van de mediaan is dat deze minder gevoelig is aan uitzonderlijk hoge en lage waarden dan het gemiddelde.

Figuur 3. Eerste eidatum in verschillende stedelijke zones (Rood, Geel en Groen) en het controle bos

Legselgrootte/zone

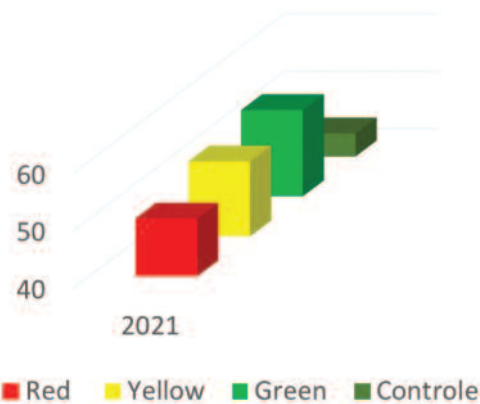
Figuur 4. Mediaan legselgrootte in de verschillende stedelijke zones en het controlebos.

3. Het broedsucces

Volgende eieren leggen is een zaak, het is natuurlijk vooral belangrijk dat er zoveel mogelijk jongen met succes het nest verlaten. Fig. 5 toont het aantal uitgevlogen jongen in functie van het aantal gelegde eieren. Hier zien we voor alle stedelijke regio's een overleving van ongeveer 50% met toch iets meer in de groene regio's (55%). Vooral in het controlebos zien we voor 2021 een eerder lage overleving [44%] terwijl de overleving van de jongen sedert 2002 een opvallende daling vertoont (Fig. 6). Op het ogenblik zijn we dit meer in detail aan het bekijken maar schrijven dit vooral toe aan stikstofdeposities van zowel de landbouw in de omgeving van het bos als het drukke verkeer langs het bos.

Figuur 5. Broedsucces 2021 in verschillende stedelijke zones (R Y en G) en het controlebos

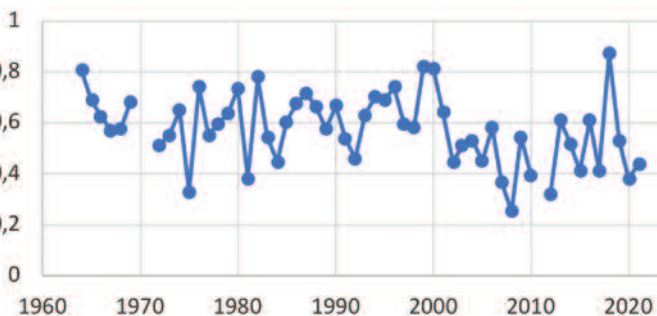
Broedsucces 2021

In een recente studie (Burns et al 2021) wordt naar voor gebracht dat we sedert 1980, 600 miljoen broedvogels kwijtgeraakt zijn in de EU. Het gaat hierbij niet om schaarse broedvogels maar eerder om broedvogels die vroeger algemeen voorkwamen zoals de huismus, de spreeuw en de veldleeuwrik. Dit heeft niet enkel te maken met veranderingen in het landbouwbeleid en landbouwbeheer maar ook met voedseltekort, verlies van habitat en luchtvervuiling zoals stikstofdeposities die mede zorgen voor voedseltekort

Figuur 6. Broedsucces van de mezen in het controlebos tussen 1964 en 2021

broedsucces PM Hutspot 1964 -2021

Referenties

De Satgé, j. Stubbe, D. Elst, J. De Laet, J. Adriaensen, F & Matthysen, E. [2019]. Urbanisation lowers great tit (Parus major) breeding success at multiple spatial scales.

Burns, F. Eaton, M.E. Burfield, I.J. Klvaňová, A,Šílarová, E. Staneva, A. Richard D. & Gregory, R.D. [2021]. Abundance decline in the avifauna of the European Union reveals cross-continental similarities in biodiversity change.

meer info op www.hetgroenewaasland.be/klik

LEZING DOOR MARC DE WREE: GROOT SUCCES

Donderdag 11 november was het eindelijk mogelijk de reeds lang geplande presentatie te laten plaatsvinden. We hebben heel wat reclame gemaakt, maar aangezien het nog even spannend gemaakt werd met de slechtere coronacijfers, hadden we als organisator toch een bang hartje naar het aantal aanwezigen. Dit bleek al snel ongegrond want, hoewel de deuren pas officieel om half acht open gingen, stroomden de deelnemers al binnen vanaf iets na zeven. Alle beschikbare plaatsen waren bijna volledig volzet rond half acht.

Marc De Wree heeft een serieuze bagage van de geschiedenis van Tigelrode oftewel Tielrode. Hij kan hierover zo begeistert vertellen dat het publiek muistil zijn relaas aanhoorde. Zijn kennis is klein begonnen als een drang om de geschiedenis van zijn familie in kaart te brengen, maar dit is uitgegroeid tot een rijke verzameling van de plaatselijke geschiedenis met vele boeiende weetjes, gestaafd met vele authentieke documenten en foto's. Zijn familie woonde vroeger op de plaats waar de huidige kerk staat. Zij verkochten hun grond aan de kerkfabriek en hadden hierdoor toch een belangrijk aandeel in het uitzicht van het huidige Tielrode.

Op het einde van deze ruimtereis hadden vele aanwezigen de smaak te pakken en zijn boeken over dit thema verkochten als zoete broodjes.

Bistro 'Den Bascuul'

Sophie Anthuenis - Ronny Van Driessche

Amand De Vosstraat, 9 - Eksaarde

Tel. 0471/84 84 35

of Tel. 0477/90 79 72

ronny@bistrodenbascuul.be

www.bistrodenbascuul.be

Like ons op : www.facebook.com/Den-Bascuul

Proef ons op youtube :

www.youtube.com/watch?v=1IRj6FyUxcE

[advertentie]

2 HA NIEUW BOS IN DE FONDATIE VAN BOUDELO

In het najaar van 2021 breidde vzw Durme haar bosareaal uit met 2 ha nieuw bos in de Moervaartvallei. De bosuitbreiding werd zowel gerealiseerd in Sinaai (Sint-Niklaas) als in Klein-Sinaai (Stekene) en zal de bestaande bosverbindingen in het natuurgebied van de Fondatie van Boudelo versterken. Het gaat hier trouwens over de grootste bosuitbreiding van vzw Durme en komt overeen met maar liefst vier voetbalvelden.

Het grootste deel van deze nieuwe bosuitbreiding (1,35 ha) vond plaats in Sinaai waar de nieuwe bomen en struiken (in totaal 1.900 ex) werden aangeplant in een aantal grotere 'bomencirkels' en verschillende kleinere 'struikencirkels'. Die bomeneilanden zullen dankzij de dense aanplant van de bomen vrij snel kunnen evolueren tot echte bosbiotopen terwijl de struikeneilanden eerder een hotspot zullen worden voor tal van insecten en soorten die houden van dichte ontoegankelijke vegetaties. De ruimtes tussen deze cirkels zullen spontaan kunnen verbossen.

De soortensamenstelling van dit bos bestaat uit zomer- en wintereik, zomerlinde, zwarte els, fladderiep, zoete kers, lijsterbes, veldesdoorn, eenstijlige meidoorn, sleedoorn, spork, Gelderse roos, hondsroos en Europese vogelkers. Een boomsoort die we hier voor het eerst hebben aangeplant is de veldesdoorn. Deze kalkminnende boomsoort (zie foto hiernaast) zal het hier ongetwijfeld naar zijn zin hebben in de kalkrijke bodems van de Fondatie van Boudelo. De meerwaarde van deze soort is nl. dat zijn zaden in de winter een belangrijke voedselbron vormen voor de zeldzame en sporadisch in het gebied broedende appelvink.

Het andere deel van de bosuitbreiding (0,65 ha) gebeurde ten noorden van de Stekense Vaart. In functie van het versterken van het bestaande bosareaal werd op deze locatie integraal gekozen voor een kunstmatige aanplant en geen spontane verbossing. In de kern van de bosaanplant werd gekozen voor wintereik, fladderiep, veldesdoorn, zwarte els, zoete kers en hazelaar. De bosranden werden ingeplant met eenstijlige meidoorn, sleedoorn, spork, Gelderse roos en Europese vogelkers. Beide aanplanten werden voorzien van wildbescherming tegen de vraat van konijn en ree.

In de Fondatie van Boudelo treffen we ook reeds een grote populatie reeën aan, net zoals zeldzame soorten als boomarter, zwarte specht, wespandief en houtsnip. Tijdens het aanplanten werd de roep van de kleine bonte specht en boomklever meermaals gehoord. Ook zij zullen op termijn ongetwijfeld meeprofiten van deze bosuitbreiding. Deze bosuitbreidingen zijn trouwens overzichtelijk terug te vinden op de website www.bosteller.be. Neem zeker eens een kijkje naar waar in jouw omgeving nieuwe bossen werden aangeplant.

Thomas Van Lancker

BLAUWE VAN EKSAARDE

Begin december werden er in het Liniereservaat te Eksaarde 90 canada's aangeplant. Dat zou geen speciaal nieuws zijn, mocht er niet gekozen zijn voor een toch wel heel speciale soort: "De Blauwe van Eksaarde".

Normaal wordt in een natuurreservaat bij de heraanplant van een dreef niet voor canada's gekozen. De meeste van deze soorten zijn immers niet inheems. Toch werd in het Liniereservaat per uitzondering (en met goedkeuring van het Agentschap voor Natuur en Bos) wel voor deze populierensoort geopteerd omdat die in het verleden de typische dreefboom was voor Eksaarde en omstreken.

Het was de laatste heer van Eksaarde, François De Kerckhove (1780-1850), die waarschijnlijk rond 1800 de populierensoort "Blue d'Exaerde"/"Blauwe van Eksaarde" liet registreren. De soort is moeilijk van andere canada's te onderscheiden.

Maar 1 ding valt zeker op: hij komt pas eind april/begin mei in blad en is daarmee van alle populieren de laatste. De soort is ook een tragere groeier, vandaar dat hij nu nauwelijks nog wordt aangeplant.

Omdat tijd en opbrengst in een reservaat van ondergeschikt belang zijn, werd voor de heraanplant van de dreef vlakbij de Kruiskapel toch voor de "Blauwe van Eksaarde" gekozen. Als de bomen kaprijp zijn, zullen ze ook niet gerooid worden. In het reservaat groeien er trouwens vlakbij de nieuw aangeplante dreef nog enkele van deze canada's. Ze zijn al ruim 70 jaar oud en hebben een stamomtrek van meer dan 3 meter! Dankzij de nieuwe aanplant wordt zo een stukje "plaatselijk cultuurerfgoed" van Eksaarde voor het nageslacht bewaard.

Wat deze actie ook nog bijzonder maakt, is dat de aankoop van de jonge bomen gerealiseerd kon worden dankzij de sponsoring van heel wat "Vriendinnen en Vrienden van de Linie", een groep natuurliefhebbers die het natuurreservaat een warm hart toedraagt. Tenslotte nog een hartelijk woordje van dank aan de terreinvrijwilligers die met groot enthousiasme en zorg "De Blauwe Dreef" hielpen heraanplanten.

Geert Braem

KLIK - BERICHTEN

1) DINGEN DIE STUKGAAN EN DINGEN DIE BLIJVEN

Misschien kan een verlangen naar dingen die blijven een beetje de weg tonen naar hoe een duurzame en rechtvaardige *welvaart eruit zou kunnen zien*. Dat schrijft *MO** columnist Jan Mertens. 'Het moet mogelijk zijn een model van welvaart te ontwerpen of te herontdekken dat meer aansluit bij de dingen die echt van waarde zijn.'
Meer lezen? www.hetgroenewaasland.be/klik

Dingen

Hier danken wij de dingen
af die ons jaren hebben omringd.

Hier scheiden wij de dingen
van de jaren toen wij dachten

dat ze onscheidbaar waren.
Hier wachten nu de dingen

in steenslag van herinneringen,
op nieuwe jaren, ontbonden

maar geduldig als alleen de dingen
konden in de jaren onder ons.

Bernard Dewulf

stadsgedicht Antwerpen 2013
ook te lezen in "Naar het gras"

(overleden op 23 december 2021)

...gelezen aan een containerpark...

2) DUIDELIJKHEID BLIJVEN SCHEPPEN OVER DE ROL VAN ATOOMKERNENERGIE

... Niet gehinderd door enige kennis van de avonturen en de feitelijke prestaties van de atoomkernenergie sector, blijven pseudo deskundigen op dit terrein stellen dat de atoomenergie belangrijk en nodig is om de doelen van het klimaatbeleid te realiseren. In verschillende publicaties en presentaties heb ik de valse beweringen van de atoomsector geanalyseerd en weerlegd....

Aviel Verbruggen, emeritus hoogleraar Universiteit Antwerpen
Meer lezen? www.hetgroenewaasland.be/klik

VIER OP EEN RIJ

Voor het vierde jaar op rij breidde vzw Durme haar regionale natuur uit met meer dan 10 ha en komen we over die periode van vier jaar zelfs uit op meer dan 52 ha nieuwe natuur. In tegenstelling tot de vorige jaren werden er dit jaar echter meer kleine aankopen verricht, goed voor in totaal 13 verschillende aankoopdossiers.

Veel hangt uiteraard af van de kadastrale oppervlakte van deze percelen; die kunnen regionaal soms sterk verschillen. Zo vinden we langs de Schelde in het natuurgebied de Scheldebroecken (Berlare en Zele) een lappendeken van kleinschalige hooilanden en sloten terug die getuigen van een eeuwenlang beheer als hooiland. Door verdroging, overbemesting en veelvuldig gebruik van herbiciden is

de natuurwaarde hier echter zeer sterk achteruitgegaan. *Gelukkig komt het spreekwoord 'Wie het kleine niet eert, is het grote niet weerd'* voor in het woordenboek van vzw Durme en werken wij verder - door aankoop en inrichting van deze kleine perceltjes - aan het herstel van dit historisch meerseenlandschap waar soorten als grutto, Kievit, blauwborst of roodborstlapuit zich thuis voelen.

Van die **13 aankoopdossiers in 2021** werden er trouwens meer dan de helft gerealiseerd op grondgebied **Berlare**, nl. vier aankopen in de Scheldebreeken en drie binnen de Reservaatzone van het Donkmeer. Een speciale vermelding en dank vanuit vzw Durme gaat dan ook uit naar haar lokale afdeling uit Zele-Berlare-Wichelen voor hun jaarlijkse bijdrage voor de aankoop van meer natuur in en rond Berlare. Een gezellige bende vrijwilligers die jaarlijks zorgen voor tal van activiteiten, workshops, werkdagen en zoveel meer.

Ook bij de verdere uitbouw van haar natuurgebieden in de **Moervaartvallei** zit vzw Durme niet stil.

Zowel in de Linie (**Eksaarde, Lokeren**) als in de Fondatie van Boudelo (**Sinaai, Sint-Niklaas**) werden er dit jaar een aantal interessante aankopen verricht. In de Linie ging het over een **tweetal** akkers (in totaal meer dan 4 ha) die grenzen aan bestaande percelen in natuurbeheer. Twee vliegen in één klap aangezien we door deze aankoop zowel de bemesting in ons natuurgebied laten stoppen én vzw Durme zo verder werk kan maken van de realisatie van nieuwe bossen in de Moervaartvallei. In de Fondatie daarentegen ging het over een aantal bestaande bossen, maar vooral de aankoop van de volledige Hooidreef met een 200-tal populieren springt in het oog. Een deel van die populieren betreft nl. de variëteit 'Blauwe van Eksaarde' (meer info in dit nummer op pagina 14).

Tot slot werd er nog een aankoop van een bos verricht in de Kerregavers (**Grembergen, Dendermonde**) en werden de laatste percelen in de Hagemeersen (deelgebied van het Molsbroek in Lokeren) in beheer genomen door vzw Durme. Dan rest nog de vraag: 'wat mag je verwachten van vzw Durme in 2022?'

Veel! Want bij het ter perse gaan van dit artikel zijn er reeds **7 concrete aankoopdossiers lopende in Sint-Niklaas, Zele, Hamme, Berlare en Lokeren.**

Thomas Van Lancker

KLIK - BERICHTEN (VERVOLG)

3) 250 MILJARD EURO SCHADE DOOR NATUURRAMPEN IN 2021

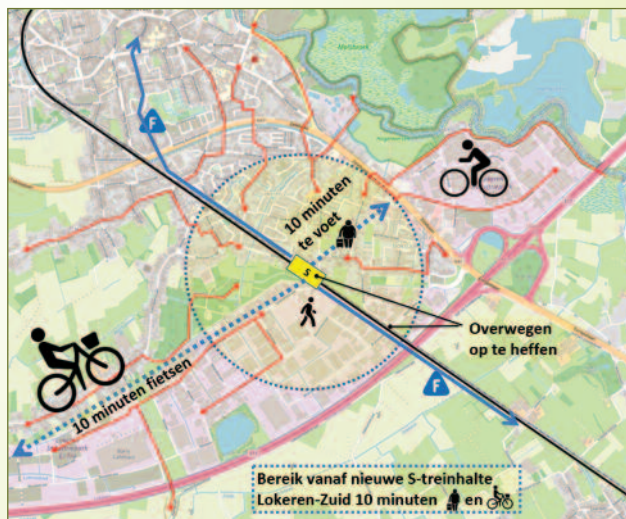
Volgens Munich Re, een van de grootste verzekeringsbedrijven ter wereld, is dat een duidelijk teken dat de klimaatverandering zich steeds meer laat voelen....

Overstromingen, orkanen, bosbranden en aardbevingen hebben in 2021 minstens 9200 mensenlevens geëist. De overstromingen van afgelopen zomer in België, Nederland en Duitsland, veroorzaakt door zware regenval, hebben in totaal voor zo'n 46 miljard euro aan schade veroorzaakt. Daarbij verloren ook minstens 220 mensen het leven. ...

Meer lezen? www.hetgroenewaasland.be/klik

NIEUWE TREINHALTE LOKEREN-ZUID KAN HET VERSCHIL MAKEN (2)

Dit voorstel van Fred Van Remoortel (zie HGW nr 224) is op denkwebsite van de stad Lokeren gezet. (<https://denkmee.lokeren.be/nl-BE>) En met een eerste succes. De nodige 100 stemmen zijn bereikt.

Antwoord van de stad Lokeren :

Dag Fred,
Jouw voorstel heeft 100 stemmen behaald dus de stad engageert zich om hierover verder in interactie te gaan. We vragen echter gezien de eindejaarsperiode en vakantie van onze medewerkers nog eventjes geduld. Na de kerstvakantie gaan de betrokken diensten hiermee aan de slag en komen we bij je terug. Alvast een prettig eindejaar toegewenst. Stad Lokeren ;
Geplaatst op 28 december 2021

meer info op www.hetgroenewaasland.be/klik

AGRO-ECOLOGIE, SAMEN MET DE NATUUR EN VOOR MOEDER AARDE

In juni 2021 hebben de Verenigde Naties (VN) 2021 - 2030 uitgeroepen tot het 'Decennium van het Ecosysteemherstel'. Aangetaste en vernietigde ecosystemen zullen worden hersteld en ongeschonden natuur zal worden beschermd. Een ambitieus project dat absoluut noodzakelijk is. Naast boscossystemen, wetland- en oceaan ecosystemen, stedelijke ecosystemen gaat het uiteraard ook over het herstel van landbouw ecosystemen. Hoe komen we tot een landbouwsysteem dat ons op een duurzame manier beschermt tegen de toenemende risico's op ziekten, plagen en klimaat extremen? Voor landecosystemen staat het algemeen vast dat 'de bodem' een sleutelfactor vormt tot een succesvol ecosysteem herstel (Dumortier, M. 2021)

Agro-ecologie vormt hierbij een oplossing en is een breed begrip met 2 strategieën: een ecologische en een economische. **Ecologisch** betekent fossiele

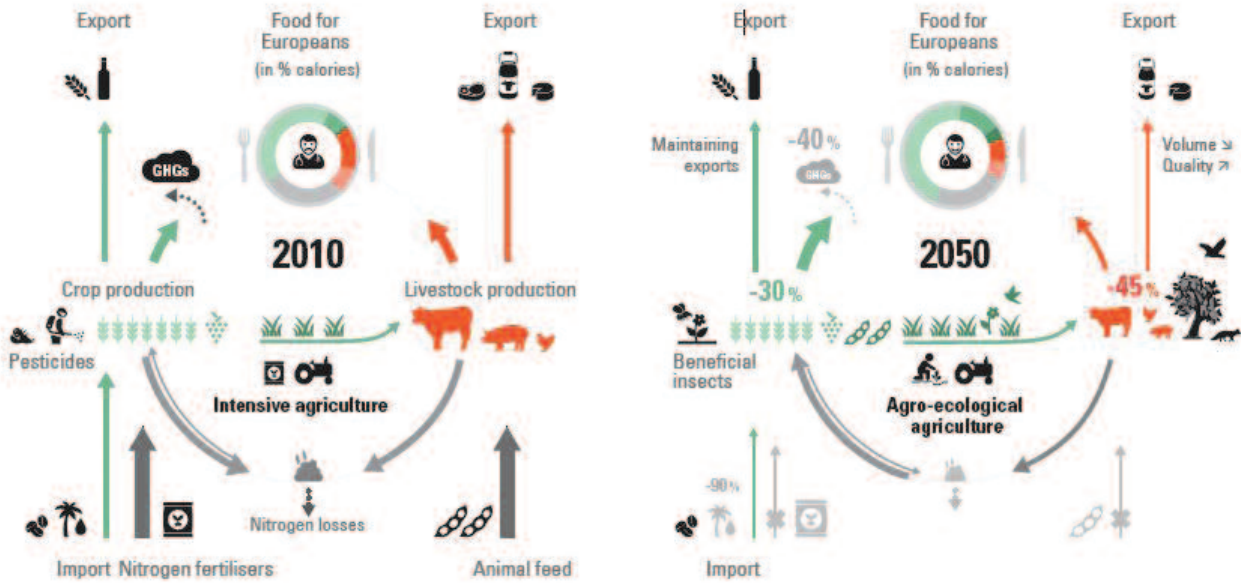

Fig.1 Een levende bodem is zeer belangrijk. Bron: Theodoor Heijerman (NIOO).

brandstoffen en chemie optimaal vervangen door ecosystemendiensten en biodiversiteit. Zo wordt stikstofbemesting vervangen door vlinderbloemigen die stikstof vastleggen. Insecticiden worden vervangen door natuurlijke vijanden. Als er sprake is van een levende bodem (Fig. 1) met een grote diversiteit aan micro-organismen, zijn fungiciden overbodig. Door een ecologisch bodemvoedselweb, een natuurlijk bodemleven en een goede ge-

Fig.2 Een kruidig veldje Bron: Jenny De Laet

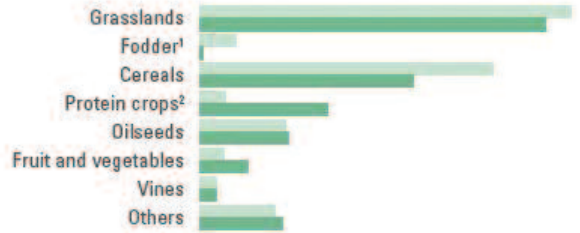
Productions

- Cereals and starchy foods
- Fruit and vegetables
- Protein crops (peas, lentils, etc.)
- Meat, eggs and fish
- Dairy products
- Others

Grasslands

Land use ● 2010 ● 2050

1: non protein; 2: grain and fodder

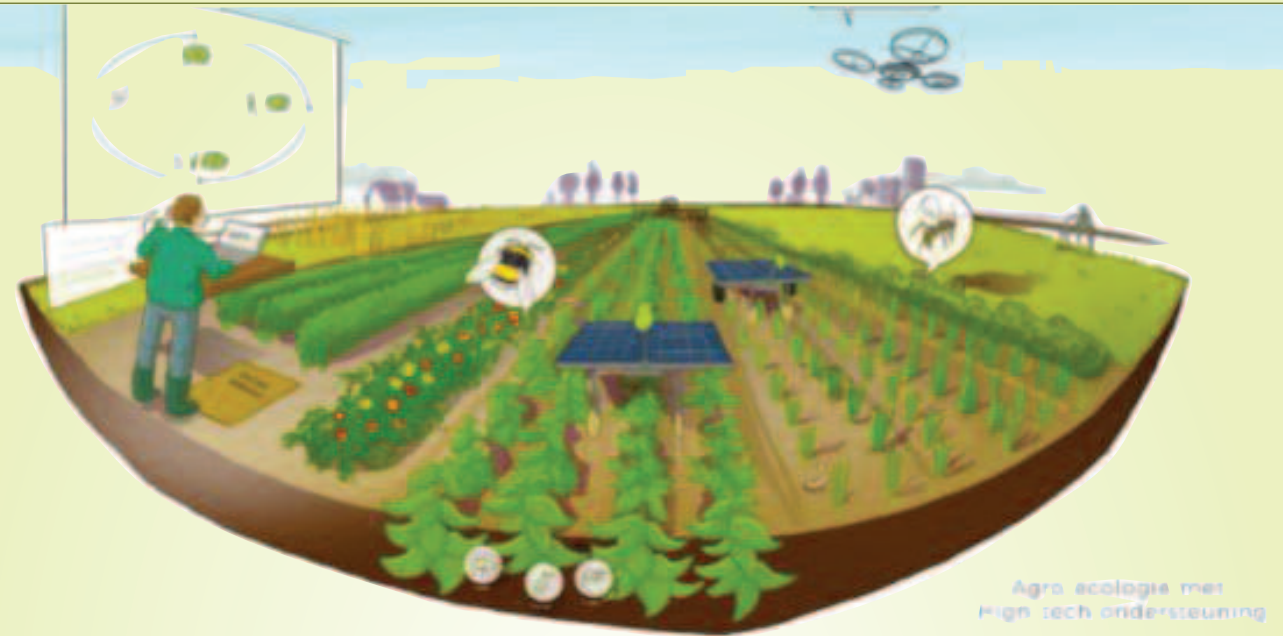
Fig 3 Een scenario voor een agro ecologisch Europa in 2050 Bron: Poux, X. & Aubert, M-P 2018

wasrotatie, kunnen commerciële inputs vervangen worden door natuurlijke processen. In de economische strategie verlaagt Agro-ecologie de productiekosten en verhoogt de inkomsten door de productie van kwaliteitsvoedsel en de verkoop ervan via korte keten en lokaal, rechtstreeks aan de lokale consumenten.

Uit dit alles blijkt dat bodemherstel zeer belangrijk is. Dit betekent lichtere tractoren, minimale bodembewerking, een variatie aan gewassen in een goed doordachte rotatie en menging. Bodemherstel vergt tijd. Toch is het zo dat een bodem vol

leven, met voldoende houtkanten, bomen, hagen en kruidige plekken (Fig.2) de basis vormen voor een rijke biodiversiteit die de landbouw ondersteunt.

Agro-ecologische landbouw is een **gemengde landbouw** met een veestapel in evenwicht met de lokale behoefte aan mest en met het lokale aanbod aan veevoerders, zijnde kruidenrijk gras. Vee met kruidenrijk gras voeden is gezonder, zowel voor het vee, de mens als voor de planeet. De Internationale handel in veevoerders, vooral soja, is een pervers systeem dat zo snel mogelijk afgebouwd moet worden. Hiermee beperken we de negatieve impact van de westerse landbouw op de zuiderse biodiversiteit waar soja nu voor veel problemen zorgt.

Een grondgebonden veestapel zal bovendien altijd kleiner zijn. Dus wij moeten onze consumptie van dierlijk eiwit drastisch reduceren wat direct onze eigen gezondheid ten goede komt (Vlaams Instituut voor gezond leven, 2021).

Het moet gezegd dat Agro – ecologische landbouw ten koste kan gaan van de **productiviteit** omdat agro-ecologie nog niet optimaal werkt op een gedegradeerde bodem. Hierdoor ontstaat er uiteraard een productiviteitskloof tussen gangbare en agro-ecologische landbouw. Deze productiviteitskloof is niet enkel het resultaat van onze gedegradeerde bodems; ook een halve eeuw wetenschap, voorlichting en onderwijs in dienst van schaalvergroting en specialisatie heeft dit in belangrijke mate veroorzaakt (Tiftonell 2013). Toch moeten we hierbij een kanttekening maken: op het ogenblik wordt er ruim voldoende voedsel geproduceerd om de volledige wereldbevolking te voeden. Toch zijn 690 miljoen mensen of 2% van de wereldbevolking ondervoed. Verhoging van de voedselproductie betekent niet noodzakelijk minder honger; sedert 2015 neemt de honger in de wereld weer toe terwijl 1.3 miljard ton voedsel gewoon verloren gaat of een derde van de wereldwijde voedselproductie. Er is dus duidelijk iets mis met ons voedselsysteem.

In 2018 onderzocht een Franse studie in welke mate het huidige Europese landbouwareaal zonder pesticiden, kunstmest of veevoederimport de Europese bevolking kan voeden in 2050 (Poux & Au-

Fig 4 Strokkenteelt

Bron: Agroecologie & Techn. WUR (Universiteit

bert 2018). Zij concludeerden dat de voedselproductie met 35% mag verminderen terwijl er zelfs nog mogelijkheden zouden zijn van export (Tarwe, zuivel, wijn) en de broeikasgasemissie zou met 40% afnemen. Billen et al (2021) komen tot dezelfde resultaten met agro – ecologische landbouw en zonder voedselimport, terwijl bovendien de stikstofverliezen zouden halveren.

In Vlaanderen zijn reeds verschillende mooie voorbeelden www.voedsel-anders.be/bij-jou-de-buurt

Tot slot wil ik nog even uitgebreid ingaan op een mooi voorbeeld op **Schiermonnikoog** (Waddeneiland Nederland) (De groene Amsterdammer 2021). Landbouw op Schiermonnikoog gebeurt al van in de Middeleeuwen door kleine boeren met enkele koeien. Daarnaast hadden ze nog andere inkomsten zoals strandjuttten. In 1860 werd de zeedijk aangelegd en ontstonden er polders met meer mogelijkheden. Na de 2° Wereldoorlog nam het aantal koeien van de polderboeren gevoelig toe en verdwenen de laatste kleine eilandboeren. Dit paste in de visie: uitbreiding, intensivering en schaalvergroting. De boeren werden daardoor ook meer afhankelijk van derden.

In 2013 kregen de boeren te horen dat, in het kader van de Stikstofaangepak, één van de zeven boerenbedrijven moest verdwijnen, vanwege een te hoge stikstofuitstoot op het eiland. Dertig hectare landbouwgrond zou daardoor overgaan van polder naar natuur. De Provincie Friesland voorzag 2 miljoen euro voor de bedrijfsverplaatsing. Eén probleem: niemand wilde weg. Er moesten koeien ingeleverd worden en dat lag gevoelig. Jarenlang werden de boeren geadviseerd om uit te breiden en nu moesten ze opeens inkrimpen.

De boeren op Schiermonnikoog hebben te maken met 'ganzendruk'. Tussen 1 Nov. en 2 Juni overwinteren honderden brand- en rotganzen en foerageren massaal op het boerenland. Jaarlijks verschijnt op 2 juni een taxateur om een schade rapport op te maken.

In 2014 riepen de boeren de hulp in van een hoogleraar Stikstof van de Universiteit van Leiden (Jan Willem Erisman). Hij bracht goed en slecht nieuws:

- Slecht nieuws: een derde van de stikstofdeposiete op Natuur 2000 gebied komt van de lokale boerderijen.
- Goed nieuws: Agro-ecologisch boeren zou hier goed passen. De Hoogleraar wilde/kon de boeren helpen maar ze moesten het zelf ook willen.

Het was al 25 jaar oorlog tussen de boeren en Natuurmonumenten, dat kon en moest veranderen. Vanaf 2016 werd er gewerkt aan een haalbaarheidsstudie. Hierbij was het vechten tegen veel andere partijen: de provincie, het ministerie, de Rabobank, FrieslandCampina en de toeleveranciers die groeien als enige vorm van vooruitgang zien.

Minder vee betekende echter minder kosten, minder voer, minder kunstmest en er hoefde geen extra stal gebouwd te worden.

Schiermonnikoog is 'Nederland in het klein'. Men was van de lokale markt naar export gegaan en intensiever gaan boeren.

Dit oude boeren paradigma bestaat al sedert 1860 en kan nu niet meer. Schiermonnikoog keert terug naar extensievere en lokale landbouw.

De landbouwers willen nu hand in hand met de natuur boeren: strokenteelt (Fig 4), kruidenrijk grasland, eiwit halen van eigen grond en een eigen lokale kaasmakerij zijn het streefdoel. De provincie, die 2 miljoen euro voorzag voor herplaatsing, maakt uiteindelijk voor 7 boeren 2 miljoen vrij voor transitie.

Uiteindelijk leveren de 7 boeren nu meer stikstofreductie op dan gevraagd. Alle boeren kunnen boer blijven, zullen meewerken aan het beheer van de natuur en willen niet meer produceren voor de wereldmarkt.

WAAR EEN WIL IS, IS EEN WEG.

Jenny De Laet, ABLLO vzw

Referenties

- De Groene Amsterdammer, 2021: <http://blendle.com/shared>*
- Dumortier, M. 2021: Naar samenwerking tussen landbouw en natuur. Agro-ecologische boeren tonen de weg. Natuurfocus 20.117- 127*
- Pioux, X. & Aubert, P-M. 2018: An agricultural Europe in 2050: multifunctional agriculture for healthy eating. Institut du développement durable et des relations internationales [DDRI].*
- Tittonell, P.A. 2013. Farming systems ecology. Towards ecological intensification of world agriculture. Inaugural lecture upon taking up the position of Chair in Farming Systems Ecology at Wageningen University on 16 May 2013 University of Wageningen*

meer info op www.hetgroenewaasland.be/klik

duurzaam project

WIJ(K)WATER OF HEMELWATER VAN KERKDAKEN OPVANGEN

Gent is 47 kerken rijk, samen goed voor zo'n 5,7 hectare aan dakoppervlakte. Bijna al het regenwater dat op die daken valt, vloeit rechtstreeks af naar de riolering. Een enorme verspilling in deze tijden van extreme droogte! Gents Milieu-Front (GMF) wil onderzoeken hoe we dat hemelwater maximaal kunnen opvangen om te hergebruiken of in de aarde te laten infiltreren.

Extreme droogte

Op alle Gentse kerkdaken samen valt jaarlijks zo'n **45 miljoen liter** (45.000 m³) regenwater. Bijna al dat water komt rechtstreeks in de riolering terecht. Het regenwater dat we - zeker in tijden van klimaatverandering - zo hard nodig hebben, wordt nu bijna meteen afgevoerd. Dat leidt tot problemen als verdroging en overstromingen, en het bemoei-

Inspiratie voor dit project:

Kerktuin Sint-Gertrudis Wetteren

*In 2020-21 kreeg de Markt van Wetteren een nieuwe aanblik. Het plein voor de Sint-Gertrudiskerk werd omgevormd tot een openbare wattertuin. Het is één van de **Proeftuinen Ontharding van de Vlaamse overheid**. Studiebureau Omgeving ontwierp een tuin vol waterpartijen, die gevoed worden met regenwater dat van het kerkdak komt. Het water loopt eerst in een ondergrondse tank van 100.000 liter om daarna de tuin te bevoelien.*

Meer over dit project lees je op omgeving.be/blog/2020/04/03/kerktuin-wetteren-breekt-uit.

Dit project wordt gesteund door het Fonds Duurzaam Materialen- en Energiebeheer

Het **Fonds Duurzaam Materialen- en Energiebeheer (FDME)**, een initiatief van **Indaver** en de milieuorganisaties **ABLLO vzw** en **BBL**, wil mensen, organisaties en bedrijven inspireren tot gedragsverandering door duurzame en vernieuwende projecten rond **materialen- en energiebeheer** te ondersteunen.

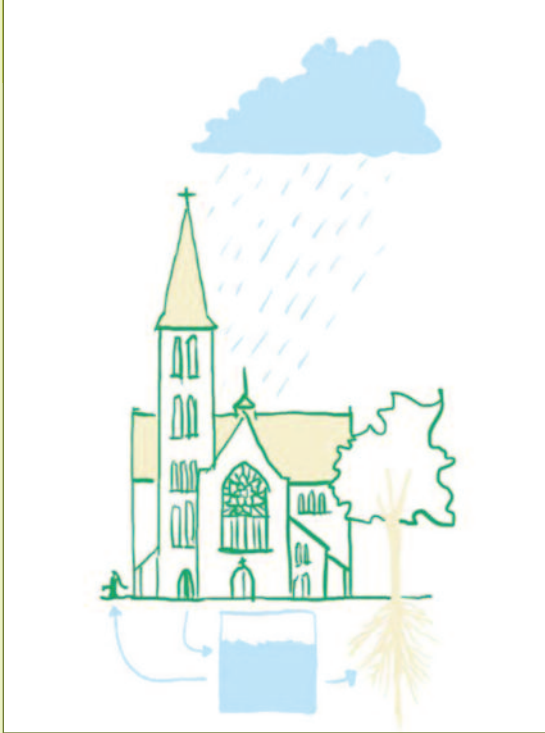
Het Fonds steunt elk jaar 3 projecten die voor een **meer circulaire, duurzame omgang met materialen en energie** zorgen. Een project kan daarvoor **tot 40.000 EUR** per jaar ontvangen.

Vernieuwing en samenwerking staan centraal.

Hoe werkt het Fonds?

www.fdme.be en www.fdme.be/het-fonds
<https://hetgroenewaasland.be/FDME>

Zie ook HGW nr 224

lijkt de zuivering van afvalwater. Met het project **Wijkwater** wil GMF de waterkringlopen sluiten en de kostbare grondstof water efficiënt inzetten.

Wijkwater

GMF wil onderzoeken hoe we regenwater afkomstig van kerken maximaal kunnen opvangen en hergebruiken, of in de bodem laten infiltreren. Voor vijf kerken doen we een grondige analyse en maken we een onderbouwd voorstel om concreet het hemelwater af te koppelen van het rioolnet. De onderzoeksfase kan een opstap zijn naar de realisatie van een aantal proefprojecten. GMF dient daarom een projectvoorstel in bij het **Fonds Duurzaam Materialen- en Energiebeheer** van de Koning Boude-wijnstichting. GMF zal dit project uitvoeren samen met partners: **Ecokerk, Stad Gent, verschillende kerkfabrieken, AquaFlanders, Farys en Join for Water**.

Waarom regenwater opvangen?

Het opvangen van hemelwater werkt in op diverse gevolgen van klimaatverandering: wateroverlast,

droogte, hittestress en waterschaarste. Het is een belangrijke maatregel in het kader van klimaatadaptatie, waarbij we trachten de stad klimaatrobuust te maken.

Reserves en buffers

Het regenwater dat op daken terechtkomt, belandt vaak via afvoerbuizen rechtstreeks in de riool. Dat terwijl we dit water nog perfect kunnen inzetten voor toepassingen waarvoor we anders kostbaar leidingwater zouden gebruiken. Anderzijds doen er zich door ons veranderende klimaat steeds vaker hevige regenbuien voor. De plotse toestroom van grote volumes regenwater zorgt dan voor problemen: de riolen kunnen de toevoer van water niet slikken. Putdeksels komen omhoog en straten komen blank te staan. Op plaatsen zonder gescheiden rioolsystemen, zorgt het regenwater dat de riool instroomt bovendien voor een verdunning van het toekomstige afvalwater. Dat bemoeilijkt de behandeling in de rioolwaterzuiveringsinstallatie.

Meer droogte in de zomer en een hoge verhardingsgraad in de stad hebben een lage grondwaterstand als gevolg, een van de belangrijke gevolgen van klimaatverandering. We zullen onze infrastructuur dus moeten aanpassen. De opvang en het hergebruik van regenwater dat invalt op kerkdaken, kan een belangrijke maatregel vormen in kader van klimaatadaptatie.

Hergebruik - Waarvoor kan het regenwater ingezet worden?

Het opgevangen regenwater kan worden gebruikt voor het doorspoelen van toiletten (zowel in de kerk als in de directe nabijheid) of voor het bewateren van tuinen, parken of ander groen in de omgeving. De groendienst kan een belangrijke afnemer zijn. Buurtbewoners kunnen via een aftapkraantje water tappen voor huishoudelijke toepassingen zoals bloemen begieten, poetsen en de auto/fiets wassen. Projecten waarbij buurtbewoners betrokken worden, zoals gemeenschappelijke moestuintjes, zijn ideaal in het kader van klimaatadaptatie, omdat hier ook nog eens groen voorzien wordt én eigen groenten gekweekt worden. Tot slot kan het regenwater ingezet worden voor verkoeling, en zelfs voor het afvangen van fijnstof. Het is hoe dan ook belangrijk om voor alle toepassingen de waterkwaliteit te bewaken.

Sint-Machariuskerk geeft het voorbeeld.

Uit een gelijkaardig project aan de **Sint-Machariuskerk** blijkt dat regenwater makkelijk kan worden ingezet voor hergebruik, namelijk de watervoorziening van een moestuinbakkenproject op het aanpalende plein. Daar staan ca. 50 m² moestuinbakken. Met Wijk(w)water wil GMF onderzoeken of er verdere efficiëntiewinsten te bereiken zijn, bv. door het koppelen van infiltratie en hergebruik, of door minder evidente vormen van hergebruik.

Infiltratie - Waar kan het regenwater de grond in? *[Zie ook uittreksel uit publicatie p25]*

Infiltratie is een maatregel die vooral de problemen van neerslagpieken en het dalen van de grondwatertafel aanpakt. Bij infiltratie is een hoge afkoppelingsgraad veel gemakkelijker te realiseren dan bij hergebruik. Om te weten of de bodem infiltratiegevoelig is, moet er eerst een infiltratieproef gebeuren.

Er bestaan diverse systemen om regenwater te infiltreren. Goedkope infiltratiesystemen zijn gewoon onverharde lager gelegen stukjes waar regenwater kan inlopen. Zij hebben best een overloop naar de riolering. Zeker wanneer er een heraanleg van de omliggende publieke ruimte gepland is, is dit een maatregel met een groot milieurendement.

Wat zeggen de cijfers?

Het installeren van infiltratie- of hergebruikinstallaties heeft een langdurige positieve impact op de watercyclus. Het milieurendement zal tijdens het project in detail gemeten worden bij de geselecteerde kerken. We kunnen echter al een ruwe schatting naar de cijfers bij het afkoppelen van een gemiddelde kerk.

Op de 47 Gentse kerken valt jaarlijks in totaal 45 miljoen liter water. Gemiddeld gaat het dus over iets meer dan 950.000 liter per kerk. Niet al dit water kunnen we recupereren. Er zijn immers altijd verliezen, bijvoorbeeld door verdamping of organisch materiaal in de dakgoot. Per kerk gaat het over ca. 815.000 liter water dat in theorie opgevangen kan worden. Ter vergelijking: een gemiddeld

Vlaams gezin gebruikt jaarlijks ongeveer 73.000 liter.

Wanneer we dit water laten infiltreren, komt - indien het infiltratiebekken groot genoeg is - quasi 100% ervan opnieuw in de natuurlijke waterkringloop terecht: ofwel verdampt het, ofwel vult het het grondwater aan. Bij een te klein infiltratiebekken zal er een overstort naar de riolering in werking treden. In geval van hergebruik moeten we echter rekening houden met de capaciteit van de wateropslagtanks en de vraag naar water voor hergebruik. Voor bepaalde doeleinden (zoals bv. moestuintjes) is het waterverbruik beperkt tot droge periodes in de zomer. Bij langdurige droge periodes zullen ook regenwa-

terreserves opgebruikt raken. Daar moeten we rekening mee houden bij het opzetten van een hergebruikssysteem. Andere toepassingen, zoals bv. spoelwater voor toiletten, zijn constanter, en in dergelijke gevallen heeft de maatregel een grotere impact.

Wateronderzoeksrapport

GMF wil onderzoeken wat voor een doorsnee kerk de mogelijkheden zijn voor opvang, infiltratie en hergebruik van regenwater. Voor vijf vooraf geselecteerde kerken stellen we een wateronderzoeksrapport op. Daarin schetsen we de bestaande situatie en doen we een voorstel voor de gewenste situatie. We beschrijven dan bijvoorbeeld welke vorm van waterhergebruik of infiltratie het meest geschikt is op die locatie, en hoe die het best gerealiseerd wordt. **Op basis van dit onderzoek wil GMF een proefproject realiseren.**

De kennis die het onderzoek oplevert zal verspreid worden over gans Vlaanderen, zodat het aanleiding kan geven voor meer concrete projecten.

De **volledige publicatie** (53 pagina's) kan je downloaden op :

www.joinforwater.ngo/nl/nieuws/wijkwater-meer-doen-met-het-hemelwater-dat-op-kerkdaken-valt

Uit de publicatie

Wijkwater (pagina 20)

3.2. Wadi's, greppels, vijvers, ...

Nu je weet welke bodem je hebt, kan je beslissen wat voor infiltratievoorziening je aanlegt. Er zijn bovengrondse en ondergrondse systemen. Ondergronds kan je bijvoorbeeld werken met infiltratiekratten of -putten. Je kan je bij zo'n systeem de vraag stellen of het de moeite loont om een hoop kunststof of beton in de grond te steken. Ze passen mooi binnen de filosofie van regenwater onzichtbaar maken. Doordat ze onder de grond zitten is onderhoud veel moeilijker en heb je niet zo snel een zicht op eventuele problemen.

Bovengrondse infiltratiesystemen daarentegen gebruiken regenwater als blikvanger. Water brengt leven in de brouwerij: de meeste bovengrondse infiltratiesystemen bieden plaats aan planten en dieren. En als ze slim ontworpen zijn, zijn ze ook voor mensen aantrekkelijk.

Greppel

Een greppel is één van de eenvoudigst aan te leggen infiltratiesystemen. Het is een kleine beplante sloot die tijdelijk regenwater vasthoudt en infiltreert. Afhankelijk van de bodemsamenstelling, de grondwatertafel en de diepte van de greppel staat hij meestal nat of wat vaker droog. De vegetatie moet daaraan aangepast zijn.

Wadi

Iets complexer in aanleg is de wadi. Een wadi is een

greppel waar de bodem aangepast is om de waterbergings- en infiltratiecapaciteit te verbeteren. Het is een kom of bekken dat met grind, lavasteen of kleikorrels gevuld is. Dit is de infiltratiekom, die veel water kan bergen. Om dichtslibben te vermijden, wordt er vaak geotextiel in aangebracht. De bovenste laag bestaat uit teelaarde en is geschikt voor begroeiing. Een wadi wordt meestal zo gedimensioneerd dat water van een hevige regenbui binnen de 24 uur kan infiltreren, en maximaal twee maal per jaar overloopt. Wadi's zijn geschikt voor gebieden met goed doorlatende grondsoorten en geen te hoge grondwatertafel.

Infiltratiekom

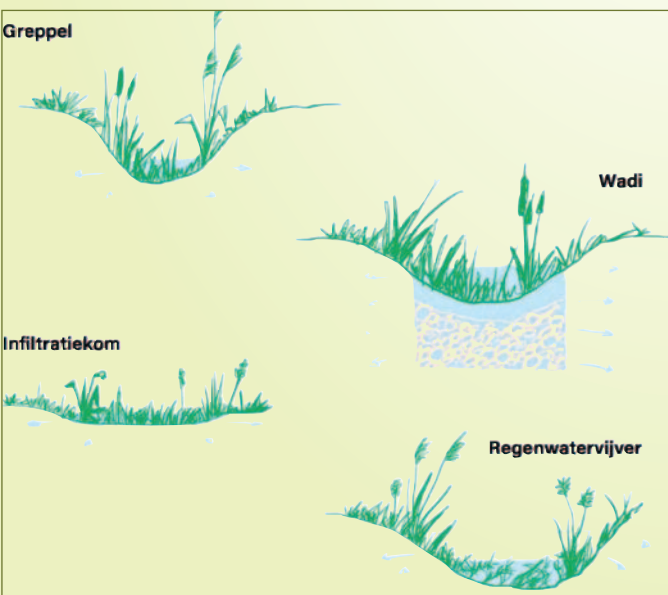
Door met reliëf te werken kan je water tijdelijk bergen en laten infiltreren op lager gelegen plekken in het landschap. Een stuk grasveld dat 10 à 15 cm lager ligt dan de omgeving, kan dienen als infiltratiebekken. De bodem moet dan wel voldoende doorlaatbaar zijn opdat het water niet te lang blijft staan. Infiltratiekommen kunnen beplant worden met gras of hogere vaste planten, naargelang het gebruik. Een infiltratiekom kan perfect gecombineerd worden met speel- en sportfaciliteiten, maar kan ook een refuge zijn voor wilde natuur.

Regenwatervijver

In een regenwatervijver mag het waterpeil schommelen. Na een hoosbui staat de vijver vol, in droge periodes bijna leeg. Voorwaarde om van een vijver te kunnen spreken, is wel dat er het ganse jaar water in staat. Het laagste punt ligt dus onder de laagste grondwaterstand, of is met vijverfolie afgedicht. Door natuurlijke oevers aan te planten, blijft de vijver ook mooi bij lage waterstanden.

Al deze infiltratiesystemen hebben ergens een overloop nodig, opdat het water bij extreme neerslaghoeveelheden weg kan. Afhankelijk van de locatie komt die overloop uit in een waterloop of een riolering. In aanleg zijn wadi's en dergelijke tot ongeveer de helft goedkoper dan rioleringen. Ze vergen natuurlijk wel het nodige onderhoud, een daarin zijn ze tot 40 % duurder.

Meer informatie vind je onder andere op blauwgroenvlaanderen.be.

Waasland-Zuid organiseert

CURSUS DIERSPOREN

in februari - maart 2022

Wie zich afvraagt of die pootafdruk op het wandelpad van een Everzwijn of van een Otter zou zijn, of die aangevreten dennenkegel een heerlijk hapje was voor een Muis, Specht of Eekhoorn, die schrijft zich in voor deze boeiende cursus door **Dirk Van Der Meiren**.

Je twijfelt dan nooit meer of die veren in je tuin het bewijs zijn dat je bezoek kreeg van een Sperwer of het toch maar gewoon de poes was van de burens.

Een afdruk van een otter of wolf of ... Foto's : Dirk Van de Meiren

Theorie: **vrijdag 11 en 18 februari**
CC De Kouter Koutermolenstraat 8b 9111 Belsele, telkens vanaf 19u.

Uitstappen: **zaterdag 19 en 26 maart**
Rupelmonde en Fort Steendorp 9u - 12u.

Inschrijven: www.natuurpunt-zuid-waasland.be
Daarna stort je **48 euro (leden) of 54 euro (niet-leden)** voor NP Waasland Zuid BE03 7350 4628 8384 met vermelding 'Diersporencursus'.

Maximaal 25 cursisten. De cursus zal doorgaan met de op dat moment geldende coronamaatregelen.

Info: christelstrybos@hotmail.com

*Wie is hier de dader? Dode Zanglijster, in de tuin gevonden
Foto: Koen Neve*

POLDERS VAN GROOT-KRUIBEKE

Gratis polderwandelingen aangeboden door de Vlaamse Waterweg en begeleid door de Barbiërgidsen. Verplicht inschrijven: info@barbiërgidsen.be
Meer info op: www.barbiërgidsen.be
Zondag 06/02/22 Trekkers zonder grenzen
Zondag 06/03/22 Klimaatkuren
Zondag 03/04/22 50 tinten groen

WINTERWANDELING IN HET MOLSBROEK (VIA ROUTEYOU)

**januari, februari, maart 2022
vzw DURME**

Elk seizoen valt er wel iets te zien en te beleven in de natuur. Daarom stippelden we een winterwandeling uit doorheen het Molsbroek die je op eigen houtje kan volgen via RouteYou. Op verschillende plaatsen maakten we een 'bezienswaardigheid' aan: een plek waar op dat moment je even stil kan staan, bij kan lezen of iets bijzonder waarnemen.

www.vzwdurme.be/index.php/act/icalrepeat.detail/2021/12/21/758/-/winterwandeling-in-het-molsbroek-via-routeyou

NATUURHUIS IN STEENDORP

Kom wandelen in onze mooie streek en spring eens binnen! De vrijwilligers van Natuurpunt Scousele verwachten je.

Van november tot einde maart is het Natuurhuis elke 2de zondag van de maand (dus nog op 13/02 en 13/03) open van 14u tot 17u.

Je kan er terecht voor een sanitaire stop, een drankje, een gezellige babbel en info over de streek en je hebt een prachtig uitzicht van op het dakterras.

Binnen: corona safe ticket!

WAAR : Natuurhuis Kapelstraat 170A Steendorp
Ben je met de auto? Parkeren langs de Kapelstraat.

PADDENOVERZET

Februari maart 2022

Natuurpunt Waasland Scousele

In 2022 zal de paddenoverzetactie van half februari tot eind maart op volle toeren draaien.

In Temse worden er amfibieën overgezet in de Kerkstraat, Smesstraat, Tekenaarslaan en Scouselestraat. Misschien heb jij ook wel zin om ons gemotiveerd team te versterken?

Info + inschrijven: natuurpuntscousele@gmail.com - 0473 72 66 15

Zie ook : www.hetgroenewaasland.be/kalender of www.hetgroenewaasland.be/klik

NPW == Natuurpunt Waasland

NP CVN wandelingen : L = Laarzen gewenst * = Geschikt voor wagentjes.

ALLE ACTIVITEITEN ZIJN TOEGANKELIJK VOOR IEDEREEN!!

Zondag 6 februari 2022

Hortus Ter Saksen NATUURTOCHT Luswandeling Asbeek – Affligem – Kravaalbos (23 km, knooppunten)
Hop met de beentjes! Speuren naar nieuwe sporen van de eeuwenoude hopcultuur, naar archeologische resten boven op de cuesta van Asse, of is dat de linkeroever van de fossiele Schelde? Raadsels genoeg in dit fascinerende Pajottenlandschap! Afspraak: 9.30 uur aan de kerk van de 'Heilige Familie', Kespier 20 in 1730-Asbeek. Inschrijven bij freddy.moorthamer@skynet.be of 0475 923484. Bijdrage dagtochten, 2 euro per persoon of 4 euro per gezin.

vzw Durme Maandwandeling Molsbroek: wintersporen
Met gids Walter gids trek je erop uit in het Molsbroek tijdens de tweede maandwandeling van het jaar. Niets zo leuk als een frisse neus halen en ondertussen genieten van de rust en het winterse landschap.

Dinsdag 8 februari 2022

vzw Durme Start Basiscursus Natuurfotografie
We organiseren dit voorjaar i.s.m. Landschap vzw een basiscursus Natuurfotografie. Deze cursus bestaat uit 4 theorielessen (08/02, 15/02 en 08/03 en 15/03) en 3 praktijklessen. Kostprijs voor deze cursus is €270. Goed nieuws voor leden van vzw Durme: zij krijgen 10% korting op de inschrijvingsprijs! Opgelet: omwille van de kwaliteitsgarantie zijn er slechts 12 plaatsjes beschikbaar. Wees er dus snel bij! www.vzwdurme.be

Woensdag 9 februari 2022

Natuurpunt Waasland Scousele

Steendorp. Plantenstudiegroep Scousele
19.30u of eventueel online

Voor alle plantenliefhebbers die willen gebruik maken van een flora, leren determineren en graag mee op plantenuitstap gaan in een gemoedelijke sfeer.

Info + inschrijven: natuurpuntscousele@gmail.com - 0473 72 66 15

Natuurhuis Kapelstraat 170A Steendorp

Donderdag 10 februari 2022

Natuurstudiewerkgroep Waasland Noord

Voorjaarsvergadering 20u00 tot 22u00

Tijdens de voorjaarsvergadering stellen we resultaten voor van 2020 aangevuld met enkele presentaties over diverse onderwerpen.

Tijdens de voorjaarsvergadering geven we een kort overzicht van 2021 aangevuld met enkele presentaties over

diverse onderwerpen.

Programma (onder voorbehoud = in opmaak) :

- Terugblik 2021 en planning 2022 (Brigitte Van Passel)
- Watervogeltellingen (Marc Bogaerts)
- 14 jaar nachtvlinders (Dirk Baert)

Afspraak Gemeentelijk Ontmoetingscentrum De Statie, Spoorwegwegel 1, 9190 Stekene

Verplicht inschrijven via de website www.panneweel.be

Info : natuurstudie@panneweel.be Brigitte Van Passel, 03 779 89 31

Zondag 13 februari 2022

Natuurpunt Waasland-Noord Valentijnswandeling Polders van Meendonk 13u30 – 17u00

Op zondag 13 februari vieren we al Valentijn. We wandelen in de Meendonkse polder tot aan de Parlabrug en terug. Je komt veel te weten over de lokale geschiedenis, over Reynaert de Vos en natuurlijk over Valentijn.

De natuur is dan al volop aan de lente begonnen: de hazelaar en de els bloeien al. Na de wandeling is er voor verliefde paartjes taart en koffie, en voor de anderen ook.

Laarzen of stevige wandelschoenen, verrekijker zijn aangeraden. Afspraak Natuurhuis Panneweel, Krekeldijk 2, Sint-Gillis-Waas

Inschrijven en info via website www.panneweel.be

Gids en info : Edwin Thoen - thoen.smets@telenet.be - 0496 32 03 78

Natuurpunt Waasland Scousele

Temse. Watervogeltelling

Watervogels tellen in Waesmeer, Tielrode broek, Roomacker Tielrode, Durmemonding tot Mirabrug en Klein Broek. Info + inschrijven: gerry.heyrman1@telenet.be - 0498 57 72 24

Natuurpunt Waasland Scousele.

Het Natuurhuis in Steendorp is open. 14u - 17u.

Welkom. Binnen: corona safe ticket!

Natuurhuis Kapelstraat 170A Steendorp

Vrijdag 25 februari 2022

Uilenwerkgroep Waasland organiseert uilenwandeling in samenwerking met **Natuurpunt Waasland kernen Lokeren en Zuid**

Zin in een mysterieuze avondwandeling? Dan gaan we samen op zoek naar uilen in Puivelde (Belsele)!

Stad Sint-Niklaas is goed voor uilen. Twee jaar na elkaar mocht de kerkuil de titel van 'Dier van het jaar' dragen.

In die periode werden heel wat kerkuil- en steenuilen-

meer info op

www.hetgroenewaasland.be/klik

kasten opgehangen.

De kerkuilkast in de kerk van Puivelde is een toplocatie in onze regio. Medewerkers van Uilenwerkgroep Waasland telden er de afgelopen twaalf jaar maar liefst 39 jonge kerkuilen. Enkel in het rampjaar 2013 werd er niet gebroed. Deze locatie is nog steeds mederecordhouder wat het hoogste aantal jongen betreft met zes jonge kerkuilen in 2014.

Om 19u00 verzamelen in het Parochiecentrum Sint-Job, Kemzekestraat 18, 9111 Belsele-Puivelde

Na een inleiding over uilen in de zaal volgt de wandeling en krijgen we hopelijk kerkuilen, steenuilen of bosuilen te horen. Het einde is voorzien rond 22u00.

Om af te sluiten kunnen we nog wat napraten met een drankje (zoals een Steenuilke – streekbier)

Deelname is gratis. Wel inschrijven, aantal deelnemers beperkt! Voorzie stevige schoenen, fluohesje en een bescheiden zaklamp.

Voor meer info en inschrijven:

Eddy De Taey 0479 28 73 84 eddy.detaey@uilenwerkgroepwaasland.be

Marc Aerts 0485 38 19 87

marc.aerts@uilenwerkgroepwaasland.be

zaterdag 26 februari 2022

vzw Durme

Beheerwerkdag in de Fondatie 'Hotel Boomarter'

Vandaag steken we de handen uit de mouwen in de Fondatie van Boudelo (Sinaai). We organiseren een werkvormiddag om enkele verblijven voor de marterachtigen en co op te smukken. Info www.vzwdurme.be

vzw Durme VVE Dagvlinderwerkgroep

De dagvlinderwerkgroep komt samen in het bezoekerscentrum Molsbroek. Interesse? Mail naar couckuyt.jurgen@telenet.be.

Zaterdag 5 maart 2022

Natuurpunt Waasland Scousele

Oostkantons. Kraanvogels bekijken

Inschrijven gerry.heyrman1@telenet.be 0498 57 72 24 6.45u – 17.30u. Parking zwembad Sint-Niklaas (naast hotel Serwir). Carpooling

Zondag 6 maart 2022

Natuurpunt Waasland-Noord i.s.m. Natuurstudie-werkgroep Waasland-Noord Spechtenwandeling in het Stropersbos (Stekene, Sint-Gillis-Waas) 10u00 - 12u00

In het Stropersbos broeden vijf soorten spechten. De Groene en de Grote bonte specht zijn vrij luidruchtig en makkelijk waarneembaar. De Middelste bonte specht is bijna enkel in het voorjaar te horen. Het einde van de winter is de beste periode om spechten te spotten.

We maken een wandeling door het bos en hopen ze alle te horen en/of te zien.

Afspraak Ingang te Kemzeke aan 'De Wal' - De Stroopersstraat 63 tegenover de viswinkel 'De Hollandse viscentrale'

Verplicht inschrijven via de website www.panneweel.be
Gids en info : Jan Dhollander, jan@panneweel.be

vzw Durme

Maandwandeling Molsbroek: een reis door de tijd
Gids Dirk neemt je mee voor een reis door de tijd in het Molsbroek. Van ondiepe subtropische zee naar barre ijstijdtoendra tot een brok waardevolle natuur vandaag. Zeer interessant! Info www.vzwdurme.be

Dinsdag 8 maart 2022 om 19.30 uur

vzw Durme IWG voordracht bijen (deel 1) gratis

Bijen, wilde honingbijen, solitaire bijen, wespen, hommels en ander vliegend moois.... Hoe herken je ze, het leven ze (samen)...?

2 voordrachtmomenten: 8/3 en 15/3 van 19.30 tot 21.45.

spreker: Herman Dierickx. Voor imkers en niet-imkers.

Afspraak: 19:30 in het Cultureel Centrum Lokeren, Kerkplein 5, zaal D Info: janbuyt@hotmail.com

www.vzwdurme.be/index.php/act/icalrepeat.detail/2022/03/08/776/-/voordracht-imkerswerkgroep

Woensdag 9 maart 2022

Natuurpunt Waasland Scousele. Plantenstudiegroep

Scousele 19.30u of eventueel online.

Voor alle plantenliefhebbers die willen gebruik maken van een flora, leren determineren en graag mee op plantenuitstap gaan in een gemoedelijke sfeer. Indien mogelijk gaan we op verplaatsing

Info + inschrijven: natuurpuntscousele@gmail.com - 0473 72 66 15

Natuurhuis Kapelstraat 170A Steendorp

Vrijdag 11 maart 2022

Natuurpunt Waasland Zuid Voordracht Fwiet Fwiet

Begijn Le Bleu met kort voorprogramma Picus V

In 'Ons Heem' Watermolenstraat 21 Belsele

Reeds tweemaal uitgesteld door corona.

Iedereen die inschreef krijgt tijdig een herinneringsmail. Info: christelstrybos@hotmail.com

Zondag 13 maart 2022

Ons Streven IK BEN HET BEU ... DAT ZWERFVUIL!

Naast het andere onderwerp dat momenteel iedereen beu is, blijft ook zwerfvuil bij heel veel mensen voor ergernis zorgen. Je kan het zo gek niet bedenken of je vindt het overal langs de wegen, veel blikjes, plasticen en glazen flessen tot zelfs een volledige sofa ... zomaar weggegooid of bewust gestort.

Als de lente voor de deur staat, haalt Ons Streven, in samenwerking met de vrienden van Amma en de gemeente Temse, weer de bezems boven voor de jaarlijkse

zwerfvuilactie. Iedereen van harte welkom. Samen maken we Tielrode schoon.

Wij verwelkomen jullie alvast op zondag 13 maart om 14 uur aan den Toeter, Sint-Jozefstraat in Tielrode. Naargelang de opkomst bepalen we waar we gaan werken. Rond 17 uur sluiten we af met een gratis drankje in het gildehuis. Hopelijk gooit dit jaar die andere frustratie weer geen roet in het eten. Alles is dus nog onder voorbehoud.

Als je sowieso zwerfvuil wil ruimen en dit het hele jaar door, dan ben je van harte welkom om je aan te sluiten bij de steeds groeiende groep van vrijwilligers die zich inzetten om dit vuil op te ruimen. Wil je ook deel uitmaken van deze groep 'Schoon Volk', neem dan contact met de milieudienst van Temse (milieu@temse.be) en geef ons een seintje op onsstreven@gmail.com of 0475960969. Je krijgt alle nodige materiaal om het klusje veilig en comfortabel te klaren: vuilzakken, fluo hesje, handschoenen, een grijper, en niet onbelangrijk, je bent verzekerd. Meer info over Schoon Volk : www.miwa.be/nl/minder-afval/nee-tegen-zwerf-vuil/schoon-volk/

Natuurpunt Waasland Scousele.

Het Natuurhuis is open. 14u - 17u.

Welkom. Binnen: corona safe ticket!

Natuurhuis Kapelstraat 170A Steendorp

Hortus Ter Saksen

2de hands markt bijenmateriaal
Voor al wie nog imkermateriaal heeft dat nog in redelijke tot goede staat is, wordt het binnenplein Hof ter Saksen theplacetobe. Je kan op deze dag beginnende imkers een plezier doen met materiaal dat je niet langer nodig hebt. Imkers met volken op overschot mogen die ook meebrengen.

Organisatie: Wase Imkersbond i.s.m. NEC Hof ter Saksen. Info: smetgeert@gmail.com

Standhouders schrijven in bij smetgeert@gmail.com

Plaats: hoevegebouw Hof ter Saksen, Hof ter Saksendreef, 9120 Beveren

Gratis deelname met de geldende coronamaatregelen

Hortus Ter Saksen

Begeleide wandeling voor jong en oud

De lente begint op gang te komen. De vroegste bomen en struiken kleuren nu lichtjes groen. Soms alleen maar van ver, rond hun twijgen. Er bloeit al een kers en wat dwergkwee. Heel wat bolgewasjes laten zich van hun beste kant zien. De botten van vele planten staan strak gezwollen. Hoogtijd dus om kennis te maken met al dat ontluikende leven. En om ondertussen ook nog eens te testen of je hier en daar een struik herkent in zijn late wintertooi. Terwijl Dirk de volwassenen rondleide, gaat Hilde met de kinderen op stap. Met zoekkaarten en lopen ontdekken ze natuurgeheimen door kinderogen. Info: dirk.de.roose@scarlet.be of 03 771 49 24
Plaats: oranjerie, Hof ter Saksendreef, 9120 Beveren
Gratis deelname. Volg de geldende coronamaatregelen.

Woensdag 16 maart 2022

vzw Durme Visdiefvlotjes broedklaar maken

Deze namiddag herstellen we enkele succesvolle visdiefvlotjes en proberen we ook enkele nieuwe te maken. Beeld je het enthousiasme van de visdieven in wanneer ze na hun lange reis uit Afrika, hier hun perfect onderhouden broedplekken terugvinden. www.vzwdurme.be

Zaterdag 19 maart 2022

Ons Sterven Geboortebos

vzw Durme VVE Dagvinderwerkgroep

De dagvinderwerkgroep komt samen in het bezoekerscentrum Molsbroek. Interesse? Mail naar coukuyt.jurgen@telenet.be.

vzw Durme IWG: workshop korfvlechten (deel 1)

Workshop korfvlechten voor huisvesting van bijen, als tafelferversiering, boodschappenmand.... met roggestro. Lesgever Rob Triest komt uit Nederland ons leren hoe we korven vlechten. Voor imkers en niet-imkers. Het werkmateriaal wordt ter beschikking gesteld. Je neemt op het einde van de workshop je korf/mand mee naar huis. Deze workshop kost 150€. Max. 12 deelnemers.

Zondag 20 maart 2022

vzw Durme IWG: workshop korfvlechten (deel 2)

Zaterdag 26 maart 2022

Natuurpunt Waasland Scousele.

Nacht van de steenuil. 20u - 23.30u.

Gerry Heyrman vertelt over de levenswijze van dit schattige uiltje. Daarna gaan we op stap om de steenuil in zijn leefomgeving te ontmoeten. Stapschoenen, zaklamp noodzakelijk.

Info + inschrijven: natuurpuntscousele@gmail.com - 0473 72 66 15

Natuurhuis Kapelstraat 170A Steendorp

Zondag 27 maart 2022

Natuurpunt Waasland-Noord i.s.m. Natuurstudiewerkgroep Waasland-Noord 14u00 - 16u30

Voorjaarsbloeiërs in het Steengelaag (Stekene)

In het Steengelaag groeien verschillende interessante voorjaarsbloeiërs zoals slanke en gulden sleutelbloem, daslook, bolletjeskers, boerenkrokus, vingerhelmbloem.

Een aantal zijn niet van onze streek en hoe ze er zijn terecht gekomen is niet geweten. Maar de insectenwereld profiteert wel van dit vroege aanbod aan nectar. Natuurlijk staan ook de wilg en de sleedoorn al in bloei en zorgen voor een groot voedselaanbod. Voor de eerste insecten zoals hommels en vroege zweefvliegen is dit ideaal.

Gewapend met een zoekkaart gaan we trachten deze hommels op naam te brengen, maar er is natuurlijk ook

aandacht voor de insectenwereld in zijn geheel.
Afspraak Ontmoetingscentrum "De Statie", Spoorweg-
wegel 1, 9190 Stekene
Verplicht inschrijven via de website www.panneweel.be
Gids en info: Marc Bogaerts, marc.bogaerts1@telenet.be

vzw Durme Lentewandeling in Zele

Eind maart, de dagen worden langer, de natuur herleeft,
kortom het wordt lente. Tijd voor een rustige wandeling
langs de slikken en schorren van de Durme en natte wei-
landen. Gids Nico neemt je op sleeptouw voor een wan-
deling van 4,5km door dit mooi en rustig stukje natuur.
Een aanrader na de donkere en sombere winter.
Info www.vzwdurme.be

zondag 3 april 2022

vzw Durme Maandwandeling Molsbroek: De Lente
Gids Patrick neemt je doorheen het Molsbroek. De lente
hangt in de lucht en dat voel je aan alles! Ga op pad en
geniet van de eerste lenteverschijnselen in het Mols-
broek. Info www.vzwdurme.be

zaterdag 9 april 2022

vzw Durme Klimaatwandeling in het Molsbroek
De klimaatverandering laat zich overal voelen. Welke ef-
fecten heeft de klimaatverandering in de natuur? Kan de
natuur een oplossingen bieden? Gids Hugo loodst je
doorheen dit moeilijk thema. Info www.vzwdurme.be

Zondag 10 april 2022

Natuurpunt Waasland-Noord i.s.m. Natuurstudiewerk-
groep Waasland-Noord Vroegochtendwandeling
Groene Putte en omgeving (Stekene) 6u30 - 10u30
We vertrekken aan de ingang van het natuurgebied om
6h30 's morgens. De zonsopgang is op dat tijdstip. We
bestuderen de vogelzang van de bosvogels. Vermits het
natuurgebied grenst aan tuinen maken we ook kennis
met vele tuinvogels.

Afspraak Groene Putte, Vogelzangstraat, 9190 Stekene
Voor degenen die de weg niet kennen: om 6u00 is er
ook een afspraakplaats aan het natuurhuis Panneweel,
Krekeldijkstraat 2 te 9170 Sint-Gillis-Waas (Meerdonk).
Van hier rijden we dan met de wagen naar de Groene
Putte.

Verplicht inschrijven via www.panneweel.be
Gids en info : Edwin Thoen - thoen.smeets@telenet.be -
0496 32 03 78

Maandag 18 april 2022

Natuurpunt Waasland Zuid Wandelen tussen de
blauwe kousjes in de Vlaamse Ardennen

Als het lente wordt trekken we graag met Natuurpunt
Waasland Zuid naar de Vlaamse Ardennen. Wat ont-
ertussen een traditie werd moesten we de vorige twee
jaren missen door corona.

Dit jaar hopen we zeker terug van de partij te zijn!

Als knoppen uitlopen en de zon wat meer warmte begint
te geven, kleuren de bossen opnieuw prachtig. Soms
kleuren ze wit van de daslook met zelfs een heerlijke geur
als je erdoor loopt. Soms lijkt je wel over een blauwpaars
tapijt te lopen van boshyacint. De blauwe kousjes, zoals
ze in de volksmond genoemd worden, geven de oude
eiken- en beukenbossen in de lente een feeëriek uitzicht.
Zin om mee te genieten van dit prachtige schouwspel?
Allicht hoor je ook iets over het beheer en we wandelen
langs mooie landschappen zoals we die van de Vlaamse
Ardennen kennen!

In de voormiddag maken we een wandeling in het Bra-
kelbos, een parel van de Vlaamse Ardennen die tal van
reeën en speelse eekhoorns herbergt. De blauwe kous-
jes zijn er zeker van de partij!

Na de middag gaan we naar de Koppenberg, waar ren-
ners als Merckx en Boonen veel zweet achterlieten. Wij
maken er een boeiende wandeling en verheugen ons al
op een frisse Ename om de dag af te sluiten.

Afspraak: 7u45 Syntra, Hoge Kouter 1, Sint-Niklaas
Inschrijven: www.natuurpunt-zuid-waasland.be
Info: christelstrybos@hotmail.com

Vervoer met eigen wagens, kostendelend samenrijden
mocht corona het toelaten.
Goede wandelschoenen! Picknick meenemen

Donderdag 21 april 2022

Natuurstudiewerkgroep Waasland-Noord

Thema-avond over bladluizen en lieveheersbeestjes
20u00 - 22u30

Tijdens deze thema-avond neemt Dirk Baert ons mee op
ontdekking in de wereld van bladluizen. Hij zoomt dieper
in op o.a. de levenswijze, voortplanting, natuurlijke vijan-
den en de verschillende soorten bladluizen in het Waas-
land. Na de pauze vertelt Kurt Jonckheere ons over de
lieveheersbeestjes in het noorden van het Waasland.

Afspraak Gemeentelijk ontmoetingscentrum d'Oude
School, Molenstraat 4, 9190 Stekene (Kemzeke)
Verplicht inschrijven via de website www.panneweel.be
Gids en info : Brigitte Van Passel, [natuurstudie@panne-
weel.be](mailto:natuurstudie@panne-
weel.be), 03 779 89 31

Zaterdag 23 april 2022

vzw Durme De Grote vzw Durme Quiz

Corona gooide de voorbije edities roet in het eten maar
als alles goed gaat zal de 'Grote vzw Durme Quiz' dit jaar
doorgaan in de lente. Inschrijven kan binnenkort op onze
website. www.vzwdurme.be

meer info op

www.hetgroenewaasland.be/klik

vzw Durme Boottocht langs de oevers van Durme en Moervaart Vandaag varen we met gids Rudi langs de oevers van de Durme en Moervaart. Daguitstap met bezoek aan de Lokerse Moervaartmeersen, het dorp van Reinaart de vos (Daknam) en varen verder naar de Fondatie van Boudelo. Info www.vzwdurme.be

Zondag 24 april 2022

Ons Streven Erfgoeddag

Zaterdag 30 april 2022,

Hortus Ter Saksen Vroege vogels 5.45 uur

De gemeente Beveren zet dit jaar vogels spotten in de kijker. Het voorjaar is de beste tijd om vogels in de tuin waar te nemen. Velen zijn teruggekeerd van hun zuidelijke overwinteringsplaatsen en volop bezig met hofmakerij en familie-uitbreiding. Net voor de dag aanbreekt, begint een fantastisch vogelconcert. Mannetjes laten hun concurrenten weten dat ze beter niet in hun territorium komen en willen tegelijkertijd vrouwtjes imponeren om voor hen te kiezen. We maken een wandeling door Hof ter Saksen, waarbij we niet alleen gewone soorten zoals Merels, Lijsters en Roodborstjes hopen te horen, ook de minder bekende soorten als Boomklever, Boomkruiper en Zwartkop zijn vast wel van de partij. Breng je verrekijker mee, als je die hebt.

Organisatie: Toerisme en Natuurontwikkeling Beveren i.s.m. Natuurpunt Waasland
Natuurgids: François Seghers
Info: toerisme@beveren.be of 03 750 15 11
Plaats: Hof ter Saksen, Hof ter Saksendreef, Beveren
Inschrijven noodzakelijk via www.beveren.be (max. 25 personen)
Deelname: 4 euro, incl. hapje en drankje

Zondag 8 mei 2022

Hortus Ter Saksen Luswandeling Soulme - 'Grande Eau' (25 km, deels GR 125)

Al gehoord van Gochenée, Vodelée en Soulme? We zien statige Condroz-hoeven en een handvol huizen in kalksteen of roze marmer uit de lokale groeven. De schitterende wandeling volgt grotendeels de oevers van de Grande Eau zoals de Hermeton plaatselijk heet, een heuse bergbeek die de tocht un caractère sportif geeft en in, naar mijn gevoel, één van de allermooiste valleien van de Ardennen.

Afspraak: 9.30 uur aan de kerk Sainte-Colombe in 5680-

Soulme (deelgemeente van Doische); best te bereiken via E411, afrit 20 Achêne.
Inschrijven bij freddy.moorthamer@skynet.be of 0475 923484
Bijdrage voor de dagtocht, 2 euro per persoon of 4 euro per gezin.

Hortus Ter Saksen Plantenruilbeurs 10 - 18 uur

Op de plantenruilbeurs kunnen liefhebbers hun planten verkopen of ruilen. Zowel eenjarigen, vaste planten, struiken en bomen als water- en kamerplanten komen in aanmerking.

Voor het eerst zal er een stand zijn met speciale aandacht voor kamerplanten.

Standhouders krijgen een gratis standplaats en kunnen een halve of een hele dag blijven. In ruil daarvoor staan ze een assortiment van 10 kwaliteitsvolle planten af voor de gezamenlijke ruilstand, waar je ook de planten van arboretum Hof ter Saksen vindt. Informatieve stands waarop de planten duidelijk van naamkaartjes voorzien zijn en/of waar je vlot en degelijk advies krijgt, komen in aanmerking voor een prijs van de gemeente Beveren.

Organisatie: NEC gemeente Beveren i.s.m. Hortus ter Saksen

Info: 03 750 18 66 of christa.maes@beveren.be

Standhouders schrijven in voor 10 april 2022

Plaats: park Hof ter Saksen, Hof ter Saksendreef, 9120 Beveren

Gratis voor standhouders en bezoekers. Volg de geldende coronamaatregelen.

TOELICHTING KANDIDATUUR NATIONAAL PARK SCHELDEVALLEI

Donderdag 10 februari 20 uur - GRATIS

Theaterzaal Roxy Stationsstraat 29 9140 Temse

Inschrijven groen@temse.be 03 710 12 81. .

Een geldig Covid Safe Ticket is vereist.

Parking mogelijk aan het station Temse.

De Scheldevallei is één van de 6 geselecteerde kandidaten voor de titel Nationaal Park Vlaanderen. In totaal komen er 4 Nationale parken. Het wordt nog spannend. Op dit ogenblik is er één Nationaal park: park Hoge Kempen en dan nog niet in dit nieuwe statuut [wel kandidaat ervoor].

Bij een Nationaal Park Vlaanderen ligt de klemtoon op natuur en biodiversiteit.

MiNaraad Temse heeft Tom Wezenbeek van het Regionaal Landschap Schelde Durme uitgenodigd om over deze kandidatuur toelichting te geven.

Wat houdt een Nationaal park Scheldevallei in, hoe groot is dat, wat gaat er dan veranderen als de Scheldevallei effectief wordt erkend als Nationaal park?

Je mag achteraf vragen stellen aan de spreker.

Tweemaandelijks natuur- en milieutijdschrift,

42ste jaargang - nr 1; januari 2022 - nr 225

coördinatie ABLLOvzw

**Werk mee aan een
groener Waasland !**

Abonneren kan door
8 Euro over te schrijven
op BE39 7310 4317 9119

**HET GROENE
WAASLAND**

Wie een abonnement wenst op dit tweemaandelijks tijdschrift *Het Groene Waasland* (=HGW of GW) kan dit

* door **8 EURO** over te schrijven naar de **ABLLO-leden rekening BE39 7310 4317 9119** met vermelding

"lidgeld 2022 [graag naam /namen vermelden]".

Zie <https://hetgroenewaasland.be/abonnement>

* of via een contactadres van een vereniging, die U vindt op <https://hetgroenewaasland.be/verenigingen>.

Abonnees zijn automatisch ook lid van de regionale vzw ABLLO.

REDACTIE: Marc Temmermans, Jenny De Laet, Astrid Martens, Martzen Frans, Nine Van Hoyweghen, Dirk Hylebos, Gilbert Cant.
Alle teksten voor het volgende nummer moeten binnen zijn **voor 25 februari 2022** bij Gilbert Cant tel 03 775 19 31 groene.waasland@gmail.com

GRAPHIUS [Druk in de Weert], Traktaatweg 8

B-9041 Genk, Tel. +32 9 218 08 41

info@graphius.com

Inhoud:

02 ...Succeswandeling in Belsele	De Raaklijn
06 ...Waar beken wegen tegenkomen	De Raaklijn
08 ...Winter is coming	Ons Streven
09 ...Steenbakkerij Steendorp	Natuurpunt Waasland Scousele
10 ...Het broedseizoen 2021 voor koolmezen: een eerder magere overleving	ABLLO vzw
13 ...Lezing door Marc De Wree: Groot succes	Ons Streven
14 ...2 ha nieuw bos in de Fondatie van Boudelo.	vzw Durme
14 ...Blauwe van Eksaarde	vzw Durme
15 ...KLIK-berichten	ABLLO vzw
16 ...Vier op een rij	vzw Durme
17 ...Nieuwe treinhalt Lokeren-Zuid kan het verschil maken (2)	ABLLO vzw
18 ...Agro-ecologie, samen met de natuur en voor moeder aarde	ABLLO vzw
22 ...Wij(k)water of hemelwater van kerkdaken opvangen	ABLLO vzw
26 ...Kalender(-info)	HGW

Hoofdredactie Dirk Hylebos - 052/46 30 51

Vormgeving en coördinatie: Gilbert Cant, 03 775 1931 Maria Van de Vyver

e-mail : groene.waasland@gmail.com

Abonnement 8 EURO Oplage 1300 exemplaren

Het Groene Waasland verschijnt in januari, maart, mei, september en november.

P 708696
9100 Sint-Niklaas 1
Artifitekkantoor :